

Vydrove tovarne hranil, v Pragi VIII.

Letnik VIII.

Predplačati se ne more.

1. maja 1911.

Vydrove juhine konzerve.

Pripravljanje juh je pri vseh civiliziranih narodih enaka. Naj se že obeduje katerokoli popoldansko uro, vedno se prične obed z juho. Ni vsakokrat res, da bi morala biti mesna juha, dasiravno je ta najbolj v naradi, ker za njo pripravo je ravno meso bistveni del. V vsaki domačiji se vsaki dan tudi ne kuha mesa in nihče ne more trditi, da bi juha brez njega ne bila okusna.

Poznam tudi vrste, ki nadkriljujejo govejo juho. Poznate juho iz zelenjav, iz karfijola, ono ki se pripravlja iz vkuhe prekajene svinjine in ribjo juho? Kaj ne, da so tudi izvrstne! Poznate juhe iz Vydrovih konzerv, katerim ne morete odreči izvrstnih lastnosti, kakoršnih zahtevate od dobre juhe? Nikakor ne priporočamo, da bi jih, drage gospodinje, neprenehoma dan za dnevom kuhale za obed. One imajo drugi namen. Nekolikokrat smo trdili, da se zahteva juho tudi razven obeda, dopoldne, zvečer. V koliko domačijah je navada pogreti očetu juho še od poldneva. Je že juhar. Jedel bi jo tudi dopoldne. Vidite, tu si lahko pomagata z Vydrovimi konzervami. Ako sploh ne kuhate k obedu mesne juhe in če hočete kakšno drugo pripraviti, poslužite se naših konzerv.

Predno bi rekel „Popokatepetel“, je že skuhana. Potrebuje se samo 5 minut (riževa 15!). Je popolnoma gotova, le prisoliti se jo še mora, kakor si pač vsak želi.

In tudi poceni je. Verujte mi, za polovico. V prvi vrsti se odlikuje po svoji izdatnosti: Ena „kocka“ da poln krožnik juhe tako goste, kakor je najprimernejše. Ni torej tako izdatna kot slavne „goveje“ kocke, ki se jih rabi kar dve, da bi bil krožnik poln.

Drugič so poceni. Če bi kdo trdil, da je njih cena 6 vin. previsoka, ne bi govoril resnice. Cena je torej z ozirom na njih zelo dober okus zelo nizka.

Vydrove juhine konzerve so izdelek, ki si je zaslužil svoje dobro ime s tem, da je izvrsten pripomoček vsaki gospodinj!

Julep, sadni soki.

Razven šumečih bonbonov ima Julep v poletnem času največ odjemalcev, to je v času, ko žeja trpinči človeka in ko zahteva telo največ mokrote. V primeri s šumečimi bonboni je Julep namizna pijača zlasti tam, kjer se je uveljavila abstinenca, to je, da se je odreklo opojnim pijačam v družinah, ki imajo za to smisel.

Nikakor ni težko damam in pa otrokom odreči se pivu ali vinu. Tem je ljubši Julep prijetnega okusa, kot pa grenkobno pivo. Pri gospodih je tedaj nujno, ko so se vsled zauživanja alkoholnih pijač pokazali vsakemu znani znaki bolezni. In takih je veliko odstokov med ljudmi, če mogoče tudi niso bili vdani pivu čez mero. Pivo in nezadostno fizično delo, kakor tudi nezadostno kretanje, imajo vedno gotove nasledke, če tudi ne pretežke, pa vendar dovolj neprijetne, ki se lahko vlečejo skozi celo življenje.

Če priporočamo Julep, nimamo nikdar v mislih hirajoče alkoholike. Te je težko popraviti. Pri tem mislimo vedno na one družine, kjer se ima vzgojevati nadebudno mladino. Imeti hočemo dorost, da bi se v njegovem telesu ne prelivala od piva skažena kri.

Kdor Julep ne pozna, naj si tudi ne misli, da je tak kot malinovec, kakoršnega pripravljajo gospodinje. Julep je izprešan sadni sok iz sadja, po katerem dobi ime. Nič več in nič manj. Ni nikakega drugega pridatka, zlasti ne vode, nikakega zgoščevanja, je edino čista pasterizacija s toploto, ki ima namen, da zamori naravne kvasnice, ki se nahajajo pri sadju, ter se s tem prepreči kipenje soka. Če bi ostale kvasnice v soku, bi se Julep tako hitro pokvaril, kakor se to zgodi, če je v odprti steklenici, kamor imajo kvasnice, ki so v zraku, zopet pristop, tako da v letnem času postane kisel že tretji dan. Potem ni več za uporabo.

Julep shranjen v hladnem prostoru izdrži, kakoršne so pač okoliščnosti, tudi po več let, ne da bi se kaj spremenil razven tega, da nekatere vrste, kakor robidnični in borovničevi, napravijo usedlino, kar pa seveda nič ne škoduje.

Julep jabolčni je najcenejši in najpriljubnejši radi svojega izvrstnega okusa. Pije se ga navadno mešanega na polovico z vodo bodisi s studenčnico, sodovo ali mineralno vodo.

Robidničnega in višnjevega več nimamo, imeli ga bodo šele po prihodnji letini.

Ne da mi žilica miru, da ne bi o nji nekaj napisal. Veselje bi imel radi nje izdajati „Domačega Prijatelja“ vsaki teden, zato ker se je sponesla kot izvrsten izdelek, s katere uspehi imamo toliko veselja. Prazaprav bi moral le molčati, ker mi je v sedanjih razmerah in vsled vedno naraščujočega števila Vydrovčanov mogoče ustreči svojim cenj-odjemalcem le s trudapolnim delom, ki velikokrat traja pozno v noč. Pravilnejše bi bilo naprositi bodoče mamice, da bi jih obiskale štokljke šele pozneje, v za nas ugodnejši čas, ko komo s prestavbo naše tovarne gotovi, kar hočem posebno povspešiti, da bi mi bilo potom olajšano delo.

S strahom zreva z zelo vestnim upraviteljem izdelovanja otroške moka, to je z našim tovarniškim kemikom gospodom dr. Bienom na čvrstvo vrtenje valcovega mlina, pri katerem, če bi le eno kolesce odreklo, bi morali takoj odpovedati prihranjevanje vsem našim malim Vydrovčanom. In kaj potem?

Vydrova otroška moka si je pridobila sama svoje ime in toplo jo priporočajo zdravniki. Da se je povzpela vkljub konkurenci na tak konzum, so ji k temu pripomogle nje izvrstne lastnosti in nizka cena.

Manjkal je torej izdelek, ki bi se razširil v najširše vrste.

Mislilo se je, da je otroška moka le zdravilo. Z ozirom na ceno, je bilo to mnenje neopravičeno. V svojih učinkih je pa bila otroška moka vedno hranilo, katera odvrča razne bolezni in to eno izmed najpogubnejših: katar prebavilajočih organov. Ta morilec nedolžnih mladih bitij uničuje, kakor statistika jasno kaže, celo četrtno otrok v prvem letu njihovega življenja. Vzrok smrti teh nedolžnih otrok je iskati v dokazanem neprimernem prihranjevanju.

Slednji bo toliko razumel, če ne zadostuje otrokom materina hrana, da se mora najti nadomestilo, katero se po svoji sestavi in po fisiologičnem procesu prebavljanja z njo zлага. In tak ideal je naša moka. Ker je tudi poceni, se jo lahko kupi v trgovinah celo v najmanjši množini, za 24 vin., kupi jo torej lahko tudi tisti, kateremu srebro ravno ne žvenklja v žepu.

Nerad ponavljam, vendar pa ne prenese moje srce, da ne bi Vam naznanil, da se je Vaša otroška moka, katero smo že v drugič naročili, izvrstno obnesla pri našem otroku, ker od onega časa, ko smo ga začeli z njo prihranjovati, se zelo dobrega počuti.

Priznanja naše otroške moke.

P. T.

Ivan Burda, žel. čuvaj, Rtyně, p. Velvety. Ne morem opustiti, da ne bi Vam naznanil, da se je Vaša otroška moka, katero smo že v drugič naročili, izvrstno obnesla pri našem otroku, ker od onega časa, ko smo ga začeli z njo prihranjovati, se zelo dobrega počuti.

Frančišek Černý, črevljár, Librantice 8, p. Jenikovice. Prosim, blagovolite mi zopetno poslati 3 kg. Vaše otroške moke, katera naši Pavlici tako ugaja. Že od drugega meseca jo z njo preživljamo, sedaj je stara 11 mesecev in tehta več kot 12 kg. Zato Vašo moko slednjemu priporočam.

Ana Francova, soproga učitelja, Wrbsice, p. Kobyli. Pošiljam Vam podobico naše Olgice, ki

Olgica Francova.

pije Vašo izvrstno otroško moko od 7. meseca. Dosedaj je použila 25 kg. otroške moke, katera ji vedno bolj prija. Fotografirana je v starosti $1\frac{3}{4}$ leta.

M. Horinova, soproga trgovca, na Kostu pri Sobotky. Prosim za zopetno pošiljatev 1 kg. Vaše otroške moke. Obenem prilagam sliko naše Johance, katera je bila po večimi hranjena z Vašo otroško moko. Je v 11. mesecu in še ni dosedaj zbolela. Vašo moko vsakemu priporočamo.

Johanica Horinova.

Josip Konopka, strojevodja dež. žel., Sarajevo. Dovoljujemo si Vam poslati podobo naše Ančke, ki je od 4. meseca prihranjvana z Vašo otroško moko, katera ji, kakor je videti, zelo ugaja. Stara je 8 mesecev in se že začenja postavljati na noge. Vsak, kdor ima rad svojega ljubljerečka in hoče imeti zdrave otroke, naj si naroči to izvrstno moko, ki se tako odlikuje po svoji kakovosti.

Ana Kozinova, Brod 32 pri Č. Budjejevicah. Pošiljam Vam fotografijo moje hčerke Emice, katero prihranjujem že od 2. meseca z Vašo izvrstno otroško moko. Je živahna, vesela in zelo debela. V 8. mesecu, ko je tudi fotografirana, je že imela 5 zobkov, ne da bi pri tem kaj obolela. Sedaj je stara 12 mesecev in že sama teka. — Tudi moji sestri prihranjujeta svoje otroke z Vašo izvrstno moko, katero tudi zelo hvalijo.

Franz Moravec, Břežany, p. Budyně n. Ohři. — Dovoljujem si Vam poslati podobo našega Francka, katerega prihranjujemo z Vašo otroško moko že od drugega meseca, še sedaj mu gre v slast. Imel je katar, neprenehoma je jokal in slabo spal. Vaša moka se je posebno dobro obnesla. Od tega časa, ko uživa Vašo otroško moko je vedno zdrav in vesel. Čutim se dolžnega zahvaliti se Vam pri tej priliki. —

Karol Mráček, ključavničar, Plzenec. Pošljite mi 1 kg. otroške moke, našemu Korlčku zelo prija.

Ančka Konopkova.

Francíšek Ontl, gostilničar, Zásmyky. Blagovolite mi poslati 2 kg. otroške moke, ker je naš Mirko ne more pogrešati. —

Franz Pilák, grof. kočijaž, Komorný Hrádek p. Kocerady. Vaša otroška moka je izvrstna! Naši Marici zelo ugaja. Proti katarju je pravo zdravilo. Vsakomur jo priporočamo.

Emica Kozinova.

France Rathovský, kmetovalec, Podmoky p. Opočnice. Pošljite nam poštno obratno 2 kg. otroške moke, ker naša Boguslava ne more biti niti dan brez nje. —

Alojz Šimoniček, tesar, Vrbice p. Mšeno pri Budynu. Vaša otroška moka se je izvrstno sponesla pri prihranjevanju našega Tončka, ki jo že uživa od drugega meseca. Star je eno leto, ima 8 zobkov ter tehta 13 kg. Radi tega Vašo moko, kot najboljšo hrano za otroke, povsod rad priporočam. —

Francek Moravec.

Marija Wagnerjeva, Kunau, Nové Heřminovy (Šlezija). Dovoljujem si Vam poslati fotografijo moje hčerke Else, je v 11. mesecu in jo izključno prihranjujem z Vašo otroško moko in le Vaši moki se imam zahvaliti, da še ni dosedaj zbolela.

Eliška Wagnerjeva.

sko moko in le Vaši moki se imam zahvaliti, da še ni dosedaj zbolela.

NOVOST.

STEKLENICE ZA VYDROVO OTROŠKO MOKO.

Za večkratno potrebo, priredili smo za našo otroško moko steklenice. Kupite si jo enkrat za vselej, z daljšo množino jo pa le dopolnjujete. Je lepe oblike, iz čistega belega stekla za 80 vin. Napolnjena 3 K 20 vin. Z ozirom na steklenico priredili smo tudi zamotanje za celi $\frac{1}{2}$ kg. Vydrove otroške moke.

Mnogo mamic naroči 3 kg. moke naenkrat, ker taka pošiljatev gre poštne prosto. Komur ljubo, blagovoli si to steklenico naročiti. Na konec ostane gospodinj vedno praktična bodisi za kavo, sadje in t. d.

NEDOČNANA PLAČILA

Pošiljatelj		Dan	Pošl. hranil	Pošiljatelj		Dan	Pošl. hranil
Avko Joh.	Malo	19./II.	11 4:50	Raztočnik Mihael	Šmihel	8./I.	11 4:50
Ferlič Frane	Sp. Duplek	7./I.	11 4:50	Rimerc Marjena	Retneje	14./III.	11 4:50
Novak Jožef	Černivo	1./III.	11 4:50				

Nepodpisana plačila.

Kraj ali pošta	Dan	Pošl. hranil	Kraj ali pošta	Dan	Pošl. hranil
Bistrica Boh.	24./XII.	10 4:50	Moste pri Ljublj.	4./IX.	10 4:50
Celje	12./VI.	10 4:50	Salcano	17./VIII.	10 4:50
"	15./II.	11 4:50			

OGLASI

≡ **Važna pripomba o Julepu.** Vkljub temu, da smo izdelovanje jabolčnega Julepa v primeri z lanskim letom za desetkrat povečali, ne zadostuje nam množina, ki jo imamo še v zalogi, do letošnje letine. Da bi mogli svojim stalnim gg. odjemalcem ustreči je nujno, da si vsak izmed njih zagotovi približno množino, ki jo namerava naročiti. Blagovolite nam torej takoj naznaniti, koliko steklenic imamo rezervirati za Vas. Izrecno še pripomnimo, da ni nihče izmed gg. odjemalcev primoran držati se dotične pogodbe, če bi naročene množine tudi točno ne odvezel, ker to nam ne dela nikakoršnih težkoč. mi le hočemo vsakemu ustreči. Jasno je tudi, da ta pogodba ne more veljati za naročilo po novi letini, ker to odločuje cena, katero še sedaj določiti ni mogoče. Novim gg. odjemalcem seveda v toliko, v kolikor zadostuje zaloga.

Pripravno

steklenico

za Vydrovo žitno kavo priporočamo vsem svojim gg. odjemalcem. Ima zabrušen zamašek, tako da se v nji kava v doglednem času sploh ne izdiši. Gre vanjo skoro cela poštna pošiljatev, ker drži 8 litrov.

To steklenico dajemo za tovarniško ceno: **2 K 20 v**, zabojček 48 v, poštnino pa plačamo tukaj in si jo zaračunamo.

Polne steklenice ni mogoče pošiljati, ker bi se razbila.

FRANJO NEUBAUER:

POMLADNA PESEM.

Kakor komaj vidne strune
pajek je razpredel niti,
nanje svirajo junaki:
solčni žarki ognjevit.

Pesmi svirajo iz krajev
bajnih, kjer pomlad je večna:
strune tenke trepetajo
kot ljubeča srca srečna.

Čuti vigred srce moje,
sliši pesmi tajne, bajne,
misli na pomlad odbeglo
sreče svoje kratkotrajne...

JANKO JANKOVIČ:

ZAPLOTNIK IN NJEGOVA ŽENA.

Zaplotnik Jernej je robato zaklel, zaloputnil z vratmi ter odšel
z dolgimi koraki proti vasi.

„Do smrti ne bom imel miru pred to ženo!“ Ko bi vedel, kakor vem zdaj, se ne bi poročil vdruči. Bog se me usmili!“ si je govoril in stopal trdo, kakor bi hotel razbiti kamenje na cesti.

Tako je prišel v vas in zavil v gostilno k Trčku. Tje v zadnji kot je sedel, naročil pol litra vipavca, polagoma pil in si podpiral glavo z dlanmi, kot bi bil neizmerno truden ali bi razglabljal o globokoumnih stvareh.

„Na pravo pot bi jo spravil! Toda kako?“ Ničesar pametnega mu ni prišlo na misel. Zaplotnik je sploh redko pogodil kaj prebrisanega. Že od rojstva je bil slabo oblagodarjen z razumom, in nagajivi ljudje so si šepetali, da mu je gospod pri krstu gotovo pazabil vsuti soli na jezik. To se je potem poznalo vse življenje.

Oče se ni mnogo zmenil zanj. Imel je za dom pripravljeno drugega sina, velikega lepo zrastlega Toneta. A usoda je

hotela, da je moral k vojakom. Ni se več vrnil v domovino. Hudo je bilo očetu po njem in z žalostnim srcem je zapustil na smrtni postelji prijazno urejeno kmetijo sinu Jerneju.

Prišel je čas ženitve. Jernej Zaplotnik je povpraševal na desno in na levo, v vasi in pri bližnjih sosedih, ki so stanovali razkropljeni med hribi in dolinicami. Očetje bi bili zadovoljni, a hčere niso marale za nerodnega ženina in so trdile, da rajši ostanejo vse življenje samice, kakor bi se poročile s človekom, iz katerega brije skrivaj norce vsa fara. Tako je moral kreniti stari fant v črnovrško faro. In prosrečilo se mu je tam dobiti drobno dekletce, ki je bilo bogaboječe in je ubogalo svojega očeta in mater.

Uršika je bila potrpežljiva in dobrodušna ženica. Z mirno in krotko besedo je znala obvladati Jerneja in ga voditi pri gospodarstvu. Popolnih uspehov seveda ni dosegla. Bilo bi ji potreba zgovornosti sv. Pavla, da bi pregovorila samoglavca. Posebno nekaterih slabih navad ni bilo mogoče izbiti iz Zaplotnikove glave. Včasih se mu je stožilo doma. Morda je bil najlepši majnikov dan, pa je oprtal koš in šel za kratek čas malo čez gore.

Če je bilo treba kupiti nove grablje, vile, koso ali škaf, jo je udaril Zaplotnik najmanj pet ur daleč v semenj. Prašičkov ni kupil nikoli v domači vasi. Oprtal je koš in šel na Vipavsko, v Ajdovščino ali Šturje in plačal tretjino dražje in še nosil, da je bil ves potan in je dihal kot kovaški meh.

Teh slabih lastnosti ga terej ni mogla odvaditi Uršika, naj se je še tako trudila. Če je le poskusila in ga previdno in milobno pokarala, da ne ravna prav, se je ujezil in ji zapretil. Zato je rajši utihnila in potrpela. Kregati, prerekati in prepirati se ni hotela z možem. Poznala ga je in je vedela, da bi več škodovalo kakor koristilo.

Dokler je Uršika živea, je bil Zaplotnik možak. A delo in napor so ji vzeli prožne telesne sile. Prehladila se je некоč, ko je po zimi gazila v snegu k fari. Dva meseca potem je umrla in zapustila Zaplotniku štirinajstletnega sina Drejceta.

Kaj mu je bilo zdaj storiti? Brez ženske ni mogel biti pri hiši. Zato ni premišljal dolgo. Poiskal si je nevesto. In dobil jo je, desetkrat laglje jo je dobil kot prvič. Topot se je ženil pri gorjanih. Parkrat je stopil gor, pozvedoval na levo in desno ter zvedel za Brgantovo Tono. Pred tremi leti se je spečala z Mačkovim Janezom, ki je izginil v Ameriko in jo pustil — zgodba, ki se pogosto dogaja na kmetih. Otrok je umrl par dni po porodu. Tako je živel v ljudskih srcih le spomin na tisto sramoto, sledovi so bili skoro docela izbrisani.

Zaplotniku je Tona ugajala prvo minuto. Postave je bila močne, lic rdečih in lepo rejenih, roke je imela debele, da bi vzdignila zadnji konec paradajzarja za štolo.

„Ali me čes, če te čem?“ jo je vprašal Zaplotnik, in Tona je udarila z veseljem v njegovo desnico. Vedela je, da ima Jernej

prijazno kmetijo, kjer bo lahko redila celo kurjo čredo in si privoščila pošteno hrano, kakršna je potrebna za njen razvajen želodec.

Tako je dobil Drejček mačeho, hudo in strupeno mačeho, ki ga je zbadala, kjer je mogla, tako je dobil Zaplotnik sitno in oblastno ženo. Drejček se je odtegnil že čez leto očetovi hiši. Šel je k bogatemu Smodinu za pastirja. Zaplotnik je bil pa vezan do smrti. Ni bilo skoro dneva, da se ne bi sprl z ženo. Stepla sta se včasih in tekla je celo kri. Pa sta se zopet pomirila in sklenila prijateljstvo. Tona je nacvrla jajc, da sta jedla, kolikor se jima je polubilo, in skuhala lonec kave. Predno pa sta vstala od mize, sta se znova sporekla.

Tudi danes se je Zaplotnik prepiral z ženo. Jezen je bil, da bi jo kar strl kot gada. In pri kozarcu vina je premišljal, kako bi se maščeval.

„Zaplotnik, kaj tuhtaš?“ se je oglasil majhen, suh človeček, ki je stopil v krčmo. Bil je golorok in na slamniku se je blestel spredaj za trakom cesarski orel. Bil je to cestar Srakar, znan v treh farah po svojih dovtipih. Brez žene in brez otrok je živel kot ptič v gozdu in je posvetil vse svoje duševne in telesne moči občemu blagru: zabaval je ljudi in jim gladil cesto, da so lažje hodili.

Zaplotnik je dvignil glavo in ošvignil z ostrim pogledom prišleca.

„Kdo te kaj vpraša? Tiho bodi, figar!“

„No, ne jezi se, Zaplotnik. Malo prisedem, pa kakšno rečeva, tako prav po krščansko jo rečeva.“

Prisedel je in naročil pol litra. Mati gostilničarka ga je z veseljem prinesla in pozdravljala svojega stalnega gosta.

„Ne drži se no tako kisto, Jernej! Saj ne pijeva cvička, pošteno vipavsko rebuljo pijeva —“

Srakar je izpil v dušku kozarec in prigriznil kos kruha. Zaplotnik je molčal trdovratno in se ni hotel spustiti v nikak pogovor. Prebrisani cestar se je hudomušno posmehnil in si mislil: „Čakaj, že vem, s čim ti odvežem jezik“. In začel mu je popisovati veselje samskega stanu, zlato svobodo. Vse samce cele fare mu je naštel po vrsti, vsakega je okrasil s primernimi čednostmi in ugodnim življenjem. Naposled je prišel do zakona in obral je može — reveže v treh vaseh, ki kruto zdihujejo pod suženjskim jarmom ženske nadvlade. Kakih deset takih mož je naštel in o vsakem pripovedoval zanimive in nezanimive zgodbe.

„Mene si pa izpustil, Srakar.“

„Kaj nisi zadovoljen v svojem stanu? Saj imaš lepo, mlado ženo. Dva otroka ti je že porodila. Ali ne moreš biti vesel?“

„Jaz vesel, jaz zadovoljen? Takega vraga kot je moja Tona se morajo bati še v peklu.“

„A, a, kaj mi ne poveš! Nemara sta se pa zopet kregala?“

„Kdo se ne bo kregal s takim ženščetom? Pomisli, kaj mi

naredi? Popoldne pokosim in hočem skaditi pipo tobaka. Le poslušaj me, možak! Kaj mi naradi? Pipo mi vzame in mi jo trešči v ogenj. Pa sem ji pokazal, da sem mož. Po zobeh sem jo vdaril, da se ji je vlila kri. Mar misliš, da je molčala? Vse mi je izrekla le človek ne“.

„In nič ne dela, lena je, da smrdi. Najbolje bi bilo, da jo ustrelim ali pa spodim. Že pogosto sem premišljal, da bi se dal ločiti. Ali kako, kako?“

„Kar k sodniku pojdi, kar k sodniku! Vse mu povej, kako te ne sluša, kako se prepira s teboj in ti nagaja. Povej mu, da ti ni več živeti z njo. Morda te usliši. Napačno ne bi bilo, če gre Tona od hiše. Drečček bi se potem vrnil in ti delal. Fant je postal pameten, priden je in skrben, dober gospodar bo“.

„E, s sodnikom ne bo nič, Srakar. Proti meni je že dolgo. Gotovo se še spominjaš, da me je lani tožila Poklukarjeva Meta, ker sem jo ozmerjal. Obsodil me je takrat sodnik na 24 ur. Sedel sem v luknji. Dobro sem si to zapomnil, celo življenje ne pozabim tega staremu sodniku — Bog mu grehe odpusti! K njemu že ne grem. Ali kaj deš ti, ki nekaj razumeš, kaj deš, če bi jo udaril v Postojno k glavarju?“

„K glavarju da bi šel! Kje si pa pobral to misel?“

„Mislim, da glavar največ ukaže pri nas. Saj zapoveduje celemu okraju, torej je več kot sodnik.“

„Stori tako! glavar je res vplivna oseba in upajva, da ti pomore“, se je namuznil Srakar.

Tako sta govorila, in Zaplotnik je sklenil, da pojde takoj drugi dan na vse zgodaj v Postojno.

Ujel je doma pred prvo zoro tri največje kure, jim zvezal noge in jih pobasal v cajno.

Truden in izmučen je prikrevsal v mesto in vprašal po gospodu glavarju. Pokazali se mu lepo, novo poslopje. Ni se odahnil in stopil v gostilno na kozarček vina.

„Prej ko odpravim, prej sem rešen“. Pogumno je korakal v glavarstvo in odprl petero vrat, predno je prišel do gospoda glavarja. Radovedno so ga gledali sluge in uradniki in ga vpraševali, po kaj je prišel. Nikomur ni hotel razodeti svojega srca.

„Z gospodom glavarjem moram govoriti“, je trdil venomer.

Majhen, debel sluga z rdečim nosom ga je prijel pod pazduho in peljal, kamor je želel.

„Tale kmet bi rad z vami govoril, velerodni gospod glavar“.

„Da, da, vaša milost, nekaj bi vas prav lepo prosil“.

Postavil je cajno na tla in vrtel klobuk med rokami. Tedaj so se oglasile kure s svojimi hreščečimi glasovi.

Glavar, dolga, suha postava s špičasto brado in ostrimi očmi, je bodeče zrl v Zaplotnika.

„Spravite mi to kurjo zalego iz sobe! Potem pridite nazaj in povejte, kaj imate!“

„Gospod glavar, ne zamerite! Te kure sem prinesel vam“.

Odprl je cajno in privlekel za noge prvo kuro na beli dan.
„Poglejte, kako je rejena in lepa!“

Glavar je udaril z ного ob tla, zaklel in stopil prav pred Zaplotnika.

„Tepec, ali ne razumete? Nesite kure ven! Takoj, pravim!“

Jernej Zaplotnik je ubogal in odnesel cajno na hodnik. Hlače so se mu malo tresle, ker si ni mislil, da bo glavar tako jezen in visok.

„V kozji rog se ne dam ugnati, naj vpije nad menoj, kolikor in kakor hoče. Predaleč sem prišel, da bi se dal kar tako odpoditi.“

In stopil je pogumno pred visokega gospoda in mu začel tožiti svojo usodo. Naposled je glavar prišel v dobro voljo in se nasmejaval prav od srca.

„Od kod ste pa prišli?“

„Tam nad Vipavo sem doma, gospod glavar, gori v hribih.“

„Kako se pišete?“

„Ne znam pisati, ne brati.“

„Vem, vem, da ne znate. Vprašal sem vas, kako vam pravijo ljudje.“

„Za Jerneja Zaplotnika me kličejo.“

„Vidite vi, Jernej Zaplotnik, vi ste popolnoma na krivi poti. Pri takih stvareh nimam jaz prav nič opraviti. Zato vam tudi ne marem pomagati. Obrnite se na sodnijo!“

„I vendar, gospod glavar, prav lepo prosim, če bi mi dali tako pisanje, s katerim za vselej zavežem svoji ženi jezik. Saj ne moram, da bi šla od hiše! Da bo le tiho, tiho!“

„Slišite, da nimam pravice. K sodniji morate iti.“

„Gospod glavar, tako daleč sem prišel!“ V očeh so se mu prikazale solze, in razjokal se je.

„Ne bodite otročji, Zaplotnik! Spravite se ven! Jaz nimam časa poslušati vaših čenčarij. Mnogo posla imam.“

Počasi je stopal Zaplotnik iz glavarjeve sobe. Ko je zaprl za seboj duri, je zaklel in pobral cajno.

„A tudi kur ne dobiš ti visoki ptič, ki me nisi hotel uslišati. Saj se poznamo. Stotak naj bi ti prinesel, pa bi mi vse naredil. Gospoda nikoli zastonj ne zine, samo tedaj, če ji pade meso z vilic“, je mrmral po stopnicah.

*

Deset je odbila ura v zvoniku farne cerkve in še vedno je sedel cestar Srakar pri Trčku in se pogovarjal s hlapci.

V najboljši zabavi so bili, ko so se odprla vrata in je stopil v sobo Jernej Zaplotnik s cajno pod pazduho in palico v roki. Utrujen je bil in poparjen.

„Kako si opravil?“ ga je hitel povpraševati Srakar.

„Vraga sem opravil. Nič nisem opravil, da veš.“

„Povej no, kako je bilo“.

„Čak, da se malo okrepčam“.

Sedel je v kot, naročil pijače, kruha in sira ter jedel in pil, kot bi stradal in trpel žejo že dva dni. Potem je pripovedoval žalostno zgodbo svoje poti v Postojno. Dokončal je s pomenljivimi besedami.

„Hudobna žena je kot nevihta in ploha. Glavar je to dobro vedel, pa ni hotel dati pisanja“.

„Nič ne maraj zato!“ mu je šepetal Srakar. „Pojdi z menoj, jaz ti pomorem“.

„Ti mi pomoreš? Ne zaupam Ti mnogo“.

„Molči in ubogaj!“

Plačala sta, se poslovila od hlapcev in šla v dolnji konec vasi, kjer je imel Srakar svojo nizko kočo.

Stopila sta v prostorno sobo, Srakar je prižgal luč, posadil Zaplotnika na stol, izvlekel iz omare polo popirja, držalo in črnilo ter postavil vse na mizo.

„Zdaj me pa pusti popolnoma pri miru! Napisati moram pisanje mesto glavarja“.

„Ti boš napisal?“

„Jaz, da. Toda molči in ne povej nikomur!“

Sedel je in se trudil na vse načine, da je pisal čedno, kakor pisachi po kancelijah. Ko je dokončal, se je globoko od-dahnil in pogledal smeje Zaplotnika.

„Ali naj ti preberem to imenitno pisanje?“

„Preberi, preberi!“

„Torej poslušaj!“

„Toni Zaplotnikovi, ženi Jerneja Zaplotnika, rojeni Brgant!

Mi, c. kr. glavar v Postojni, doktor Anton Rekar, ukažemo in zapovedujemo najodločneje vam, Tona Zaplotnik, roj. Brgant, da od danes naprej brezpogojno in vselej ubogate svojega moža, s katerim ste se zavezali pred oltarjem in mu prisegli zvestobo in pokorščino. Mož je glava družine, zato ga mora žena slušati. Prepričali smo se na podlagi prizvedb, da ste vi krivi vsem družinskim prepirom, da jezite svojega moža, mu ne pripravljate in kuhate hrane, ne šivate obleke, mu skrivate tobak in pipo, kar je največji zločin proti zakonskemu možu in kaznivo po državnih in cerkvenih paragrafi. Zato zahtevamo od vas, da opustite take prestopke in pregrehe in spoštujete svojega moža kot vestnega in pridnega delavca. Ako bi se ne ravnali po naših zapovedih, bomo prisiljeni poslati orožnike v hišo, da vas odvedo v zapor, prvič za mesec dni, pri vsakem poznejšem prestopku ki ga naznani vaš mož, Jernej Zaplotnik, pa za tri mesece.

V Postojni, dne 10. maja 1900.

Dr. Anton Rekar,
c. kr. okr. glavar“.

Ko je Srakar dokončal, je položil polo na mizo in potegnil preko čela.

„Ali si zadovoljen?“

„Izvrstno si napravil.“

„Zaplotnik, nocoj spiš pri meni. Jutri neseva na vse zgodaj poročilo tvoji ženi. Jaz ga preberem.“

Zjutraj sta došla ravno pred solnčnim vzhodom na Zaplatnikovino. Tona je stala na pragu, klicala kure in se jezila nad malo Pepco, ki je zlezla tako zgodaj iz postelje. Tedaj je zagledala moža in Srakarja. Zatvornica njene zgovornosti se je odprla in vsula se je ploha psovka na Zaplotnika.

„Molči, baba, sicer ti prekoljem črepinjo. Bil sem priglarju. Pravice sem šel iskat in sem jo dobil. Poglej to pisanje!“ Izvlekel je iz žepa polo popirja in jo dal Srakarju.

„Na, Srakar, preberi!“

Srakar se je mogočno vstopil pred ženo, in ji prečital dolge litanije.

„Zdaj veš vse! Mi možaki ti že pokažemo, da boš jokala“, ji je zažugal Zaplotnik.

„Jej, jej, ali res stoji tako v pisanju?“

„Ali hočeš, da grem po župnika ali učitelja, da prebereta. Tako je baba, in nič drugače. Zdaj molči!“

Del je cajno na tla in odvezal noge vsem trem kokošim, ki so malo žive zletele v svobodo.

„Kod si nosil kure, ti lump?“

„Žena, molči! Tu imam pisanje.“

„Res, res, pisanje! Kaj bo zdaj? Govoriti ne bom smela več.“

„Pametno in lepo lahko. Tako kot rajna Uršika“, je rekel Srakar.

„Da, tako je“, je potrdil Zaplotnik. — „Tona, stopi v hišo in požuri se! Skuhaj kaj zame in Srakarja! Potrebna sva.“

Brez ugovora je ubogala Tona. Dva meseca vem, da je bil mir pri Zaplotniku. Ali je mogla živeti Tona več časa brez prepira in zmerjanja, nisem zvedel. Najbrže ne. Če se je pa resnično spokorila in poboljšala, kakor veliki grešniki, vam sporočim ob priliki, če mi Bog da zdravje in življenje.

ELVIRA DOLINAR:

PUNČKE.

O h, moja Filipinka je tako bolna, tako bolna!“, tarnala je nekega večera Lina, nežno stiskajoč k sebi malo porcelanasto pošast z vrečastim, z otrobi napolnjenim životom, na svoje, od usmiljenja tapljajoče se materinsko srčce.

„Veš kaj“, je rekla Pavla, „ona ima mrzlico; da, mrzlico“.

„Tako“, je menila Lina, „misliš, da ima mrzlico? Oh, ona na! ima le bolezen, za katero ni moči umreti. Kajti umreti ne sme!“ „Oh, pojdi no, je odvrnila Pavla, zdaj ima mrzlico, pa bo že spet ozdravila!“ Toda s to izjavo se ni zadovoljilo bojazljivo srce male Line. Hitro je tekla k papanu, ki je pri mizi, pod veliko, svetlo, visečo lampo čital svoj večerni list. „Papa, ali je mogoče za mrzlico umreti?“ „Seveda je mogoče umreti, če je prav huda!“ se je glasil odgovor. To je donelo pač malo tolažljivo. Vsa razburjena je pritekla mala mamica nazaj. „Ne, ne, mrzlice ne sme imeti moja Filipinka, lahko se za njo umre!“ Vsa groza pred nepoznano smrtjo je zvenela iz teh besed. Toda Pavla se ni dala premotiti. „Tak pojdi no! Filipina ima mrzlico, ali ozdravila bo zopet!“ Temu kategoričnemu izreku se ni dalo več ugovarjati; zato se je udala Lina v britko svojo usodo, da ima mrzlično hčer in je mirno ubogala ukazom razumne sestre.

Prinesla je star, drven čeberček, potem še majčkeno košarico, ki več ni imela locna. To dvoje je predstavljalo kopalne badnje. In zdaj je predpisala Pavla ubogi bolnici čisto pravilne menjalne kopeli. V čebru je bila vroča voda, da je kar žgala na koži, v košarici pa je bila ledeno — mrzla studenčnica. Energično je zagrabila Pavla punčko za rame ter jo potaknila zdaj v čeber, zdaj v košarico, vedno menjaje, vsaj desetkrat zapored. Lina pa je skomucala v imenu punčke.

Po končani proceduri ste spravili Filipino v lepo škatljico, ki ji je služila za postelj. In tu notri je bila res uprav prava, pravcata, snežnobela bata in pisana krpica za odeti, prav kraljevska postelj! Potem ste jo prepustili dobrodejnemu spanju, ki jo je kmalo popolnem ozdravil.

Vsaka, treh deklet je imelo svoj lastni revir za svoje punčke. Pavla je imela mično mračno sobico pod velikim stojalom za knjige v kotu sobe. Linine punčke so bile pod mamino šivalno mizico v kvartiru in Mimica je imela svoje ljubljenske pod malo črno mizico med okni. V vsakej teh sobic je stalo nekaj drvenih in papirnatih škatelj, ki so predstavljale postelje. Seveda so bile napolnjene vse z najlepšim in najdragocenejšim, kar je bilo le mogoče doseči. Tako na primer je imela Linina Berta — ona ki je zatisnila resnično oči, ter spala — nekoč dragoceno, težko atlasasto odejo, ki je bila narejena iz koščeka trdega, svetlega, rujavega popirja, na kojem se je lesketala v zlatem tisku neka firma.

Kadar punčke niso baš spale, bile so postelje pokrite s finimi odejami iz svilene tkanine, — koščeki organina, ki jih je bila mama velikodušno podarila. Toda kaj si je vstvarila vse iz njih otroška fantazija!

Po večerji je bilo treba vsaki dan spraviti celo družbo k počitku. Ker pa razposajenke dostkrat niso marale zaspati, jih je bilo treba nositi sem ter tja po sobi, prepevaje „aja tu tu!“ dokler se niso zaprle trudne oči. Večinoma ste se pečali s tem

vspavanjem samo Lina in Mimi. Pavline punčke so navadno kar čudovito hitro zaspale. Sploh ni bila ona nič preveč dobra mamica svojim punčkam. Njena brezbriznost je segla celo tako daleč, da ste se morali Lina in Mimi zavzeti za zapuščene sirote ter jih spraviti v postelj.

Toda v razmišljanju, študiranju in tuhtanju je daleč nadkrilila svoji sestri. Izbirala je najneverjetnejša in najredkejša imena punčkam, določila jim je kraj bivanja ter jih nastanila — sam bog si ga vedi, kje je 10 letna dekliška glava to staknila — v Curihu, kot mestu, ki se razlikuje posebno po svojem okoliškem čaru.

Preskrbela je punčkam tudi staro, materinsko prijateljico v podobi „stare gospe“. Stanovala je le ta zunaj mesta v samotni hišici v gozdu. Včasih, če so se punčke doma dolgočasile, ali če jim je pretila bledica radi večnega bivanja v zatohli sobi, so sklenile romati k stari gospej na popoldansko kavo in kolače. Vsaka deklet je zagrabila po jedno punčko za roke, sklonila se je globoko k tlom, da bi mogla migljajoča stvar v njenih rokah tudi hoditi, in tako so jo šle veselo, vedno okoli mize, skozi lozo k samotni bajti stare gospe. Ta je že čakala na pragu ter je peljala svoje goste v sobo. Vsedle so se na klopi k mizici ter so klepetale brez prestanka. Ena izmed deklet je morala predstavljati staro gospo. Če pa že ni šlo drugače, govorilo so tudi kar v prazen zrak proti onemu mestu, kjer je imela sedeti imaginarna dostojanstvena stara dama. Če si niso imele več kaj povedati, vzele so deklice zopet svoje punčke, ter so hitele proti domu, da pridejo pod streho še pred nočjo. Zopet so korakale čvrsto in vstrajno vedno okoli mize proti lepemu mestu Curihu.

Toda stare punčke so vzele žalibog konec, kakor vse posvetne reči; zato je pa pritresel vsak božič novih otrok. Njih število je tedaj z leti precej naraslo. Zato je bila le sreča, da so bivale v hiši vedno le najmlajše punčke. Starejše, ki so vendar že zdavnaj dorasle ter so živele v lepih življenskih odnošajih, so se bile — a zopet po Pavlinem nasvetu — izselile, vsled česar je bilo razumljivo, zakaj jih ni bilo nikoli na pregled. Tako je bivala cela družba — poslušajte in čudite se — v Kvitu v Južni Ameriki, kjer so se veselili svojega blaženega življenja. Ko pa je Pavla nekoč po naključju zvedela, da tamošnji kraji nikakor niso posebno varni pred potresi, morale so kar na naglo odpotovati v Avstralijo. No, stara Evropa ni več nikoli videla teh mladih dam.

Ali punčkine mamice se radi tega niso prav nič žalostile. Poljubovale in negovale so svoje najmlajše dete, ter so polagoma pozabljale na svoj starejši, izginuli naraščaj. Toda počasi, počasi je jela pojemat vroča ljubezen; preje tako strastno negovano dete se je spreminjalo vedno bolj in bolj v mrtvo voščeno

punčko brez vsebine in prišel je dan, ko je morala iti tudi zadnja zanemarjena punčka brezbrizno v omaro, iz koje ni bilo več vstajenja.

In božični angelj visoko gori nad oblaki je videl čez okno vse to ter ni prinesel prav nobene punčke več.

ANDREJ KARKAVICAS:

MOČ MORJA.

Moj oče — svet naj bo val, ki ga je objel — ni imel namena napraviti iz mene pomorščaka. „Pusti,“ je rekel, „pusti pri miru ta nesrečni element! Obožuj ga, kolikor hočeš, navdušuj se zanj, ali nikar ne pozabi, da sledi le svoj posebni cilj, kadar se ti nasmiha in ti obeta svoje neskončno bogastvo. Prej ali slej ti bo izkopalo tvoj grob ali pa te vrglo nazaj na svet, nesposobnega na duši in na telesu. Če praviš morje, ali če praviš ženska, to je eno in isto.“

Tako je govoril mož, ki je celo svoje življenje preživel na ladji, čigar oče, ded in praded, vse do korenine našega rodu, so izdihnili svojo dušo s sidrom v roki; in ne samo on, tudi drugi starejši ljudje na otoku, ki so zdaj, invalidi morja, z mlajšimi, še čvrstimi s svežimi žulji na rokah — sedeli v kavarni in pušili svoje male pipe, vsi so melanholično zmajevali z glavami in vzdihovaje tožili: „Morje ne da več kruha; če bi imel kakšno trto na kopnem, še ozrl se ne bi več po njem!“ V resnici pa bi bil lahko marsikteri od njih kupil ne le vinograd, ampak kar cel otok za svoj denar. In vendar so odšli vsi na morje. Tekmovali so, kdo bo gradil največjo ladjo, kdo bo najprej postal kapitan. In jaz, ki sem večkrat poslušal njihove besede in sem videl, kako so v nasprotju z njihovimi dejanji, jaz sem zaman skušal odkriti skrivnost; menil sem, da neka posebna božja volja, neka sila in moč, poslana iz vsemirja, pade v njihove duše in jih premaga, osvoji in jih vrže zvezane in zaslužnjene v morje, kakor divji severnjak nerodovitno kamenje z obale.

Ali isti duh je gnal tudi mene tja. Odkar pomnim sem ljubil morje. Svoje prve korake sem storil takorekoč v vodi, moja prva igrača je bila škatljica od užigalic z tenko trščico mesto jarbola, dveh drobnih nitij mesto debelih vrvi in koščkom papirja mesto jadra in moja goreča fantazija jo je povečala v ponosno ladjo.

Poznejše sem bil prvi v veslanju, prvi v plavanju, samo luske so mi še manjkale do ribe.

„Saperlot! Še vse nas boš osramotil!“ so kličali stari pomorščaki s širokim nasmehom, kadar so me videli švigati v vodi, kakor delfina.

Jaz sem bil ponosen in trdno sem verjel, da se mi bodo spolnile nekoč njihove proroške želje. Moje knjige sem zaprl in spravil za vedno; ničesar nisem našel v njih, kar se bi slagalo z mojim hrepenenjem. Priroda, ki sem jo videl, okoli sebe, živa in mrtva, pa mi je nasprotno pripovedovala neizmerno mnogo: pomorščaki z njihovimi zagorelimi obrazi in fantastičnimi oblekami, starci s svojimi skušnjami, ladje s svojo zanimivo in izrazovito podobo, vitka dekleta s svojimi pesmami — o, že v zibelki sem jih slišal, bile so te pesmi kakor mamljivo petje vil, ki se od nekdanj glasi okoli našega otoka in zapeljuje prebivalce k pomorskemu življenju. Tudi moj sen je bil, postati pomorščak in sedeti, oškropljen od slane morske vode, pri krinilu. Lep bom postal, cel junak; ves otok me bo občudoval in dekleta me bodo ljubila. Da, ljubil sem morje, videl sem, kakor se raztega od naših skal tja do neba v bleščeči daljavi, mirno in krasno, kakor ogromno zrcalo od safirja in skušal sem oteti mu njegovo mamljivo tajno.

Videl sem, kako se peni in divja v nemem srdu, kako bije ob pečine naše obali, nemirno in polno strasti. Kakor pijan sem bežal proti vetru in se metal v valove in se jim umikal, igrajoč in boreč se z njimi. In kadar sem videl, da je potegnila ladja sidra, zapustila luko in zajadrala v odprto morje, kadar sem slišal krike mornarjev, ki so navijali vrvi in zadnje klice žensk v slovo, ki so ostale na kopnem, takrat je moja duša odletela za ladjo, kakor zaljubljena ptica za svojo tovaršico. Pepelnato siva jadra, napolnjena od vetra, vrvi, ki so se kakor tanke niti črtale na modrem ozadju, bliskanje rumeno okovanih jarbol v solncu — vse me je klicalo, vse mi je obetalo druge kraje in ljudi, bogastvo, radost in ljubezen, ki jo še nisem okusil, ki pa je spala v mojem srcu, kakor bogat, še nedotaknjen zaklad. In moja duša ni poznala noč in dan nobene druge želje, kakor potovati, potovati po mirnem morju in v viharjih. In celo takrat, kadar je dosegla naš otok novica o nesreči in je smrt in propast težila vsa srca in žalost nemo prekrila ves otok; tudi takrat, ko sem videl sirote otroke brez očetov, črno oblečene vdove in žalujoče neveste na naših cestah; kadar sem slišal ponesrečence pripovedovati svoje mučeništvo, celo takrat me je mučila tuga, da nisem bil tudi jaz zraven in nisem videl svojega morja v njegovem največjem divjem veličanstvu, da bi se boril z njim, boril na življenje in smrt.

Nisem bil več za udržati: oče je bil odplul s svojo škuno in tudi moj stric, kapitan, se je pripravljaj, da odjadra proti črnemu morju. Objel sem ga in prosil sem ga in tudi moja mati ga je prosila, naj me vzame seboj, ker se je bala, da bom zbolel.

„Dobro, pojdi z menoj,“ je rekel, „ali delati boš moral, to ti povem naprej. Ladja potrebuje delavcev, to ni nobena ribiška barka, samo za jesti in spati.“ In tako me je vzel s seboj.

Imel sem od tedaj vedno strah pred svojim stricem; bil je osoren in mrk z menoj, kakor s svojimi mornarji in ti so neradi delali v njegovi bližini. „Rajše suženj v Algiru, kakor pri Kaligerju“ (to je bilo njegovo ime), so govorili, označujoč tako njegovo neusmiljenost. Ali ne samo pri delu, tudi pri jedi in celo pri plači je bil zelo natančen — v svojo korist. Kar je bilo preslanega starega mesa, plesnivih rib, grenke moke, pišivega cvibaka, črvicega sira — vse je imel kapitan Kaligeris v shrambi za svoje mornarje. In njegova beseda je bila le zapoved, divje preklinjanje in zmerjanje. Vedel sem torej dobro, da me ne čaka pri njem nobena zabava in razkošje. Ali magnet, ki je potegnil mojo dušo na se, je bil tako močan, da sem vse te zunajnosti le zaničeval. Samo en korak na palubo, pa naj bo potem dela čez glavo.

In res sem se vrgel z vso svojo močjo na delo: kakor mačka sem lezel po vrveh in čim višje sem imel opraviti nad jadri, tem bolj mi je bilo všeč. Mogoče me je hotel vzeti stric takoj začetka trdo v roke, da bi takoj temeljito spoznal vse neštevilne težave pomorščakovega življenja in se morda premislil še o pravem času za kaj drugega. Pri pranju palube, pri šivanju jader, pri pletenju vrvi, pri pumpi in pri navijanju sidra, pri nalaganju in skladanju, pri barvanju in kalfaternju ladje — povsod sem bil prvi. Kaj mi je bilo to? Če sem le mogel splezati visoko gori med rajne in gledati, kako je naša ladja hitro in sigurno rezala morje. Opajala me je misel, da sem podoben ptici, ki v neznanih daljinah neba mirno plava v zraku. Kakor zaslepljen sem bil od ponosa; prezirno sem gledal na ljudi na kopnem. Kakor mravljinci so se mi zdeli, kakor plazeče kače in nerodne želve, ki se ne morejo ganiti nikamor. Kakšno je njihovo življenje?! sem mislil poln prezira.

Enkrat smo jadrali z nakrcano ladjo v Carigrad. Tam sem dobil prvo pismo od svoje matere, prvo pismo in prvi bodež v svoje neskušeno srce.

„Moj sin, hiša moja,“ je pisala starka, „če se vrneš s pomočjo svetega Miklavža, patrona Vas mornarjev in z mojim blagoslovom nazaj na naš otok, ne boš več sin pomorščaka, kakor takrat, ko si odhajal. Tvojega očeta ni več, ni več lepe škune, ni več naše slave! Vse je pogoltnilo črno morje. Zdaj nimaš ničesar družega, kakor našo nizko kočo in mene obnemoglo starko. Zaupaj v Boga in v delo tvojih rok! Delaj moj sin in bodi na čast svojemu stricu. Če ti kaj ostane od tvojega dela, pošlji mi, da užgem svečo pred oltarjem našega patrona za duševni blagor tvojega očeta.“

Sklenil sem svoje roke in z rosnimi očmi sem gledal na morje. Pismo se mi je zdelo, kakor odmev besed mojega očeta. Tako dolga leta kapitan in zdaj čaka njegova vdova na moje prihranke, da pripravi sedmino v njegovo čast. In kdo ve, na kateri skali se je zdrobilo njegovo telo in njegove železne roke, kateri galeb je razmesaril njegove mišice, kateri val beli kosti njegove!

O, gorje, kako pomenljive so bile njegove zadnje besede, ko sva se zadnjikrat videla v Feodoziji. Ko me je zagledal visoko gori v rajnah, je naredil križ in nem je obstal strme. Ni pričakoval tega.

„Kaj ga gledaš tako začudeno, kapitan Angeli?!“ mu je zaklical stric Kaligeris, ko smo se usidrili zraven njegove škune, „jaz ga ne dam za najboljšega svojih mornarjev.“

Prosil sem takrat Boga, da bi se odprlo morje in me požrlo, kajti nikakor nisem mogel strpeti strogega pogleda svojega očeta.

Tekal sem od enega kraja ladje na drugi, samo da bi se umaknil njegovim očem. Videl je, kako mi je mučno ali ni se maknil iz svojega mesta. Z neizrečeno žalostnim, skrbi in strahu polnim pogledom mi je sledil, kakor da me že vidi stegnjenega na mrtvaškem odru.

Drugi dan me je zasačil, ko sem hotel iti z drugimi mornarji v mesto. Komaj sem ga ugledal, sem skušal skriti se pred njim; ali izraz njegovega obraza je bil tudi iz daljine tako ukažujoč, da so mi utrpnile noge.

„Hej, moj dečko, kaj ti je?“ mi je rekel s skrbečim glasom. „Ne vem, če si dobro premislil, kaj hočeš in nameravaš?“ Prvikrat sem občutil vso prisrčnost očetovega glasu.

„Oče,“ sem rekel pogumno, „dobro sem premislil. To kar sem storil je morda kruto in nehvaležno ali jaz ne morem drugače. Ne morem drugače živeti, morje me kliče. Nikar me ne zadržuj, pusti me tja, kamor spadam.“

Pokrižal se je, začuden nad mojo odločnostjo. Nekaj časa je molčal, gledal mi naravnost v obraz in nazadnje prikimal.

„Dobro, moj sin,“ je rekel, „stori, kar moraš, jaz sem storil, kar sem mogel. Nisem štedil niti besed, niti stroškov, ne pozabi na to, da me ne boš preklinjal poznejše. Pojdi z mojim blagoslovom.“

„Njegov zadnji blagoslov, moja prva bolečina... Na prvi plavitvi že mi plačuje morje mojo ljubezen. Ostal sem zdaj iz potrebe delavec kapitana Kaligerisa, delavec za ljubi kruh za me in za mater.“

Ali kljub njenemu dobremu nasvetu, nisem mogel spoštovati svojega strica in ostati pri njem. Če se gre zato, da služim za navadnega mornarja, potem je, mislil sem si, hvala Bogu, že dosti drugih ladij. Rajše od tujega človeka požirati psovke, kakor od lastnega sorodnika. Tujec bo bolj spoštoval moje ime. Sklenil sem torej v kateri koli prvi luki izkrcati se na slepo srečo.

„Na slepo srečo? No, boš že videl,“ je rekel moj stric, ko je uganil moje misli.

Šel sem potem nek dan prosit ga za olje k jedi. „Nimam ga,“ je rekel, „krmilar ga potrebuje.“ Še enkrat sem šel — isti uspeh. Tretjič — vedno enako. Ne le, da nas je krmil s samimi na pol pokvarjenimi jedmi, še olje nam je kratil. Njegova trdosrčnost in skopost sta bili dve grdi slabosti na njem.

Kmalu potem sem moral jaz stati pri krmilu. Vzel sem podobno svetega Miklavža iz kapitanove kajite, privezal jo na krmilo in jo pustil viseti. Ladja je začela plesati po morju, kakor pijana.

„Hej!“ je kričal kapitan nad menoj, „koga si pa pustil pri krmilu?“

„Tistega, ki olje je,“ sem odgovoril jaz. Kapitan je bil namreč jako pobožen in vedno je gorelo olje pred podobno sv. Miklavža v kajiti.

Mornarji so se zasmejali.

„Proč! Poberi se!“ je zakričal. „Vzemi svoje stvari in zgubi se čim prej!“

„Tudi dobro,“ sem dejal. „Prosim za obračnu.“ Vzel me je s seboj v kajito in je obračunal z menoj po svoji navadi: odtrgal mi je po krivici plačo za pet dni. „Vse eno,“ sem odgovoril.

In odšel sem z dvajsetimi krajcarji v Mesino.

*

Zdaj se je še le začelo za me pravo pomorsko življenje. Bil sem prava mravlja, delal sem namreč, kakor mravlja, zbiral pa ne. Par čevljev kupiš in plača za en mesec gre po vodi, plašč iz voščenega platna še ena, privoščiš si vesel večer in tretja gre rakom žvižgat. En mesec brez dela, šest mesecev dolga, in tako naj človek misli ustvarjati si družino. K sreči je smrt kmalu zaprla našo hišo; že čez eno leto je umrla kapitanova vdova, moja mati in brez skrbi sem bil. Hodil sem od ladje na ladjo, od kapitana h kapitanu, od vožnje do vožnje. Deset let že sem bil zdaj na morju.

Težko življenje: eno veselje na tri žalosti. Komaj si rekel: „Gospod, usmili se nas!“ že kličeš: „Marija, pomagaj!“ Besede mojega očeta so mi donele noč in dan v ušesih ali kaj je pomagalo? Udari s pestjo na odprt nož, zaleti se z glavo v jarbol — jarbol se ne bo zlomil. Če bi imel vinograd kje na kopnem, pustil bi morje, ali kje naj vzamem vinograd? Sklenil sem bil: naj me valovi pogoltnijo ali naj me izvržejo izčrpanega duševno in telesno zopet na suho zemljo. Dobro torej! Živimo življenje polno dela in težav in veselja! Kaj se je samo meni tako godilo? Vsi pomorščaki se morajo tako mučiti. Na tolikih ladjah sem služil, toliko tujcev sem videl in nobenemu ne zavidam za njegovo usodo. Povsod je mornarjevo življenje enako: psinke od kapitana, prezir v lukah in grožnje od morja. Kamor se obrneš, sama nadloga.

Enkrat, ko sem se vozil z neko angleško fregato na Pirejno, mislil sem obiskati domovje. Odkar sem bil odšel takrat z kapitanom Kaligerisom, me še ni bilo domov. Osoda me je vzela na svoja krila in kakor vrtavko me je zavrtila čez zemeljsko kroglo. Vrnil sem se torej, našel našo kočo zapuščeno, grob moje matere poraščen z plevelom in Marico, svojo nekdanjo prijateljico, vzraslo

v postavno dekle! Prižgal sem svečo v spomin svojega očeta pred oltarjem in vrgel dva pogleda na svojo nekdanjo ljubezen. In pri drugem pogledu me je spreletelo po celem telesu.

„Kdo ve, če bi bil poslušal besede svojega očeta,“ sem mislil z bridkostjo v srcu, „bi bil morda danes Maričin mož.“

Njen oče je bil star kapitan, vrstnjak mojega očeta. Srečo je imel na morju in bil je dosti pameten o pravem času prodati svojo ladjo in kupiti hišo in zemljo. Za vselej je imel zadosti morja in njegovih nadlog.

Drug dan še nisem odpotoval, kakor sem bil namenjen; tudi sledečega še ne in tudi čez en teden še ne. Ne vem kaj me je tam držalo; opravljal nisem imel nobenega. Ali vsak čas mi je završelo v glavi: „Kdo ve, če ne bi bil danes Maričin mož, ko bi bil poslušal svojega očeta?“ In sem se sprehajal pred njeno hišo gor in dol in sem hodil zjutraj in zvečer k studentu, kamor je šla po vodo, da bi ujel en pogled njenih oči. Kaj naj povem? Kaj naj priznam? Ljubil sem Marico. Z povešenimi očmi je šla mimo, mladostno elastičnih korakov, cvetečega telesa in bujnih las a v meni je bilo neizmerno hrepenenje iti za njo, vedno za njo. Njene podolgaste, črne oči obljubovale so mi tiho srečo, od vseh vetrov obvarovan zaliv, kjer mornar brez skrbi pripne svojo ladjo na obalo. Nestanovitnost, ki je neprenehoma okoli nas, valovi, nebo, zemlja s svojimi darovi, ljudje, življenje samo s svojo spremenljivostjo, to vse utruja našo dušo. Kakor prisiljena si zaželi priroda stanovitnosti; duh išče mesta, kjer bi se odpočil, kadar se je srce dan in noč namučilo najde samo ženo, zakon. Ista sila, ki me je, nezrelega otroka, s tako močjo mamila na morje, me je zdaj, zrelega moža, še močnejše vlekla k ženi. Z isto strastjo in zaslepljenostjo sem sledil zdaj svojim željam.

Tam sem si izbral kapitana Kaligerisa za posredovalca, tukaj pa sem izvolil staro Kalomiro, najslavnejšo snubilko našega otoka, za svojo priprošnico. Pri nas ne snubijo možki, ampak ženske.

Ne bom šel proč, četudi ne dobim nobenega odgovora, sem mislil. Ali stara Kalomira je vse uredila, da je bilo veselje. Med je dala v svoje besede in omamila je z njimi očeta in hčer.

„Veš kaj, tvoj namen je dober in tvoje obnašanje pošteno,“ mi je rekel stari nek večer. „Ne bi si mogel želeli boljšega zeta v mojo hišo, kakor tebe, ki si sin mojega prvega prijatelja. Marica je tvoja, toda le pod pogojem, da pustiš morje. To kar ti je tvoj oče vedno govoril, ti pravim tudi jaz: „Morju ni zaupati, ne pozna usmiljenja.“

„Toda kaj naj počnem?“ sem rekel, „od česa naj živim? Ti dobro veš, da ne znam nič drugega.“

„Vem, ali Marica je premožna.“

Zdelo se mi je, kakor da bi me udaril.

„Torej jaz se bom oženil, da me bo žena hranila?“ sem ga vprašal ves rudeč v obraz.

„Ne, to ne. Nikar se ne jezi, nisem te mislil razžaliti. Ti boš delal, obadva bosta delala. Tukaj je vrt, tam je vinograd, tam leži njiva, vse čaka pridnega delavca.“

Da priznam resnico, nič boljšega si nisem želel. Morju sem se hotel odreči, popolnoma odreči. Tako daleč je prišlo z menoj, kakor v svetim Elijo, ki je vzel veslo na rame in odšel na visoke gore, kjer ni nihče poznal njegovega imena.

„Dobro, jaz sem zadovoljen,“ sem rekel in segla sva si v roke.

Tri leta sem živel z Marico v vasi svojega tasta. Tri leta resničnega življenja. Naučil sem se držati sekiro, kramp in lopato in delati ž njimi na vrtu, v vinogradu in na njivah. Še opazil nisem, kako je mineval čas. Delo in ljubezen! Zdaj smo kopali, pleli, želi, zdaj zopet smo se lovili pod pomarančovimi drevesi, kakor dve ptice. Jaz sem govoril ž njo, ona z menoj: zdaj sem jo poljubil jaz, zdaj ona mene. Naučil sem se obrezavati trte, orati njivo, presajati sadna drevesa; v jeseni pobirati pomaranče, delati vino, žeti žito. Petdeset tolarjev dohodka sem imel od pomaranč, dvajset od vina, štirideset od žita. Prvič, da sem videl zaslužek živ v svoji roki. Prvič, da sem našel hvaležnost in plačilo za svoj trud. Nema zemlja je vzela na se tisoč oblik, barv, dišav, svetlic in sadox, da mi je rekla „hvala“ zato, ker sem jo obdeloval. Odkril sem brazdo na njivi in zemlja je vzela seme v svojo zaščito in ga je branila pred pticami, hranila ga je, grela in napajala, dokler ni zrastle pred mojimi očmi v sočni svežini. Rešil sem trto nepotrebnega bremena in obložila se je z grozdi čez in čez. Očistil sem pomarančino drevo in zazelenelo je listje, dajalo dišečo senco opoldan trudnemu telesu in zlat sad žejnim ustam.

Da! Bog je blagoslovil zemljo in ji dal srce. Ona ni brezčutna voda, ki hiti zagrinjat sled za ladjo, ki jo reže od ene luke do druge. Zemlja ni, kakor morje, ki ga opevaš in slaviš in ki te odpahne z mržnjo od sebe in te zmandra in muči, kakor tiger.

Vsak dan ob solnčnem zahodu smo hodili gori v vas. Naprej je šla ona z ovčico ob strani, kateri je privezala zvonček okrog vratu; zadaj jaz s sekiro na rami ob muli, ktera nam je nesla drva. Marica je zakurila na ognjišču in kuhala večerjo, jaz pa sem sedel na pragu in kadil. Divja trta je pokrivala zid in pod okni je dišal rožmarin, ki tako razkošno raste po celem našem otoku.

Pozdravljal sem se s sosedi, ki so hodili mimo. Nič več nisem gledal v nebo, nisem opazoval meseca, niti zvezd, niti oblakov, niti vetra. Oh in ktera luka bi bila srečnejša od objema moje dobre, ljubljene žene!

Tako je minilo drugo leto in začelo se je tretje. Neke nedelje, februarja meseca sem šel s svojo ženo doli k sv. Miklavžu. Njen bratranec, kapitan Malamos je hotel krstiti svojo ladjo in nas je povabil k svečanosti. Lep dan je bil — obala je bila polna

desk, tramov, jarbol, žaganja in hoblancev. Zrak je bil nasičen duha po svežem lesu, po smoli in po morju. In od enega kraja luke do drugega so se zibali lepo pobarvani čolni, barke, škune, brige, trabakule. Gostje, cel otok, staro in mlado, možko in žensko, so se praznično oblečeni drenjali okoli. Otroci so skakali v čolne, možki so pregledovali novo ladjo, tipali so jo, presojevali njeno trpežnost in želeli kapitanu vsega dobrega.

In pred ladjo, ki je stala še visoko na gruštu, se je svetlikalo morje, modro, duhteče in zapeljivo. Rahno je pljusvalo na obalo in vabilo novo ladjo k sebi.

Med gosti je stal kapitan Malamos, sveže obrit, židane volje, zraven njega njegova žena v svileni obleki, obadva nakinčana, bliskajočih očij, radostnega obraza, kakor da še enkrat slavita svoj poročni dan. Gosli, gitara in cimbali so peli vesele pesmi, ki jih je mehek veter raznašal na vse strani.

Meni ni bilo veselo pri duši. Moje srce se je stiskalo v čudni tesnobi. Čez leta sem videl zopet svojo prvo ljubezen, vso v mladostni lepoti, v bleščečo modrino oblečeno, radostno in jasno. In zdelo se mi je, da mi gleda naravnost v oči, da tužno govori z menoj in mi očita: „Nezvesti golju! in bojzlivec!“

„Odstopi od mene, satan!“ sem zamrmral in se prekrizal. Hotel sem oditi domov ali noge me niso hotele nositi. Kakor svinec je bilo moje telo in moje oči in moja ušesa, vse moje čuvstvovanje in cela moja duša je bila izročena šepetajočemu morju: „Nezvesti golju! in bojzlivec!“

Ni mnogo manjkalo, da nisem začel jokati: Moje sovražstvo, vse težave, muke, prečute noči, neopisljivi trud, vse nadloge, strah, vsa žalost, skrbi, — vse je izginilo iz moje duše, kakor sanje. In ostalo je le prvo omamljenje, prvo navdušenje, ki me je navdajalo v začetku prvih dolgih voženj po mirnem, modrem morju, magičen strah v nevarnost, globoka radost rešitve, brezskrbno življenje. Glej! in vse to si zapustil zaradi ene ženske.

„No, dragi moj, kaj razmišljaš?“ sem zaslišal Marico, svojo ženo, lepo in mlado, z iskrečimi očmi, rdečimi ustnicami in temnimi lasmi. Zdrznil sem se, kakor da me je zalotila pri nezvestobi.

„Nič,“ sem jecjal, „nič . . . , ni mi posebno dobro.“

Oklenil sem se nje, kakor bi se bal temnega prepada, ki me hoče potegniti v svoje brezno. Duhovnik je izrekel svoj blagoslov nad ladjo, ladjelec je zapovedoval: „Proč opore! Sprednjo, pa zadnjo in stranske!“ In ladja je zatrepetala.

„Slava!“ so zavpili ljudje. roke so se uprle ladji v boke, vzdihnili je, zamajala se je in kakor raca je zdrknila v morje.

„Srečo naj ti prinese, kapitan Malamo, mnogo sreče!“ so klicali gostje in pomorščaki in pokropili so kapitana in ženo z morsko vodo.

V tem trenutku se je spotaknil nek otrok in padel v morje. Še trenotek se nisem obotavljal in sem skočil za njim v obleki

kakor sem bil. Dvakrat sem se potopil in potegnil končno olroka še živega na kopno.

Res sem rešil otroka ali samega sebe sem pogubil popolnoma. Od tiste ure beži spanec pred menoj, mir in veselje. Ko sem se potopil v vlažno vodo morja mi je vzelo dušo in jo vklenilo v svoje verige.

Nobenega dela se nisem več dotaknil. Poskušal sem iti na vrt, v vinograd, na polje ali vse se mi je zdelo tesno in mrko, kakor pekel. Cel dan sem se potikal po obali, lovil sem rake, kopal sem se v morju, valjal sem se po morski travi, kakor bi bile same svilene blazine. Hodil sem doli v luko in postajal okoli pomorščakov, da bi slišal njihove pogovore o ladjah, jadrah in o morju. Ali oni me še pogledali niso. Saj sem bil le kmet, pomilovanja vreden stvor kopne zemlje; oni pa so pomorščaki, divji delfini. Prav nič me niso šteli v svoje društvo. Mladi fantje, začetniki so me gledali tako začudeno, kakor kako strašilo a starejši monarji, moji nekdanji tovariši so me pomilovalno izpraševali. „Ti si pač za vedno spustil sidro na dno? Se pač ne bojiš več ne vetra, ne morja.“

Odšel sem proč njih na samotno obalo in sem valovom tožil svojo bridkost. In zopet sem, kakor nekdanj v otročjih letih delal barkice in jih opuščal v vodo.

Marica me je videla tacega in se je prekrizala. „Sveta devica! Moj mož je ob pamet!“ je zaklicala in zaobljubila je Materi Božji srebrno svetiljko; bosa je romala v razne kapele, molitve je molila po noči nad mojo obleko in je noč in dan padala na kolena, da bi izprosila od svetnikov razsvetljenja za me.

„Kaj letaš, kaj iščeš,“ sem ji rekel neki dan. „Noben svetnik, nobena zaobljuba ne more ozdraviti moje bolezn. Otrok morja sem. Kliče me in jaz pojdem. Če zdaj ali kasnejše, enkrat gotovo. Ne morem živeti drugače!“

Ko je to slišala se je oblekla v črnino. Zdaj je čutila kačo, ki se je bila tako dolgo pritajila. „Mornar hočeš postati?“ me je vpraševala z jokom.

„Da mornar. Moram zopet nazaj. Morje me kliče!“

Ali ona ni hotela slišati o tem ničesar. Začela je prositi in moledovati; vrgla se je čez me in me poljubovala. Slikala mi je vse nevarnosti viharja, vse nadloge morja. Preklinjala ga je in ga poniževala, vsa goreča v ljubosumnosti svoje ljubezni. Zastonj! — Niti prošnje niti poljubi me niso mogli pregovoriti.

Nekega dne sem sedel po solnčnem zahodu ves v misli zatopljen na pečini nad morjem. Kar vzdignem oči in zagledam pred seboj fregato s polnimi jadri. Kakor bela pečina je bila v morju, kakor ogromna, prelepa ptica. Čudovito so se slikali jarboli, jadra, rajne in vrvi v čistem zraku na temnomodrem ozadju večernega neba. Moje oči so se zagledale v njo in kakor da je iz kristala sem videl kajito kapitana lepo okinčano s sliko sv. Miklavža, videl sem postelje mornarjev in slišal njihove po-

govore. Videl sem kuhinjo in sode z vodo, pumpo in shrambe. Kakor tužna trudna ptica se je spustila moja duša na palubo. Slišal sem šepetati veter v jadrah in pripovedovati o pomorskem življenju. Glasne luke sem ugledal, zakajene monarske gostilne, vitka dekleta, zlatih, črnih in rjavih las, mehkih očij in vročih usten, in zaslišal sem sladke mandoline. Takrat je rekel nek mormar glasno tovarišu: „To je tudi eden od tistih, ki je iz strahu zapustil lepo pomorsko življenje!“

Skočil sem kvišku. Ne iz strahu, nikoli! Hitel sem domov, žena je bila še zunaj na potoku. Tem boljše. Vrgel sem svojo obleko čez ramo, vzel denar izpod blazin in oprezno, kakor tat odšel iz hiše. Že v temi sem dospel do cerkvice sv. Miklavža na obali, odpel čoln in odveslal k fregati.

Od tedaj leži moje življenje za menoj, kakor prazne sanje. Lahko bi me kdo vprašal, če se kaj kesam, ali jaz mu ne bi mogel dati odgovora. In četudi bi se zopet vrnil nazaj na otok, vem da ne bom našel miru.

Morje me kliče!

MILAN PUGELJ:

PRIDEJO DNEVI.

Pridejo dnevi in tistikrat
boš ti name pozabila
v morju žalosti bo utonila
nesrečna duša moja.

In pojdem križem svet,
s sabo grenke spomine,
v srcu divje bolečine,
v duši črno moč.

Vedno enak.

„No, stvar je končala le s samim strahom, hlače si dam oprati, klobuk mi pa mora plačati. Skoraj bi me bil ustrelil!“

Dobro preskrbljen.

„Torej kako je Špukec, ali ste bil hudo obstreljen?“

„O prosim, jaz ne, ampak tale Škrpinček, ta bo od tega živel celo zimo. —“

MOJI TOVARIŠI.

Tedaj je bilo tretje leto, ko sem hodil na učiteljsiše. Bil sem v III. letniku; z menoj vred je štel razred 30 nađebudnežev.

Soba je bila precej prostorna, a včasih le premajhna, kajti marsikateri izmed nas je butil ob zid s tako silo, da bi ga kmalu premaknil. Klopi je bilo skupaj 12, a na vseh so se poznale posledice dolgega časa med profesorjevim predavanjem. Bile so namreč tako lepo razrezane, da bi se lahko kosale z vsakim indijanskim tetovirancem. Na nekaterih so bila vrezana imena prejšnjih tretjeletnikov, ki so pričala, da so tudi oni nekđaj v teh prostorih pasli lenobo in med predavanji študirali strukturo lesa. Kateder je bil dobro ohranjen, le na desni strani pri oknu je bila narisana cela menažerija. Videl si tudi nekaj opic, ki pa jim učenjaki še niso določili imen. Da, ena bi bila podobna gorili, pa kaj ko je imela na nosu ščipalnik in tudi hlače dokolenkle. Tabla je bila že precej slaba in bi lahko pričala za več desetletij nazaj. Za obešanje stenskih zemljevidov je služilo dvigalo, ki je bilo z vrstico pritrjeno k zidu. To je bila nova iznajdba in zato jo je moral marsikdo čutiti na glavi. Omari sta bili dve in sicer ena steklena in ena navadna. V prvi se je nahajalo skozi tri leta „vse kar leze inu gre“, v drugi pa nemška knjižnica, ki je obsegala vse nemške klasike. Za obešanje površnikov in klobukov so služila tri obešala s krasno zvitim kljukami. Nekaj jih je tudi viselo navzdol; teh so se vsi tovariši skrbno ogibali; kajti ako se jih je kdo nekoliko preveč dotaknil, so zletele na tla in ubogi dijak je moral plačati zato nalašč poklicanega izvedenca. — Drugih posebnosti ni bilo v razredu, zato končam s popisom sobe in preidem k svojim tovarišem.

Največjo vlogo izmed vseh tovarišev je igral nedvomno dolgopeti Pipok. Bil je suh, dolg. Hlače je imel nekoliko široke da so se pri vsakem premikanju stresle kakor velikonočna žolca. Imel je dolge lase in precej velike uhlje, katere je znal po potrebi premikati na vse strani. Ako je slučajno letel čez stopnice, so mahala njegova bedra kakor lopate pri mlinu na veter in se komaj dotikale tal. Bil je najboljši humorist v letniku. Znal je izvrstno oponašati profesorje. Kadar je on med odmorom stopil na kateder, je vse utihnilo, ker vsak si je bil svest, da bo Pipok gotovo simuliral kakega profesorja. In res! Stopil je za kateder, dvignil stol čez in ga postavil na levo stran. Sedel je počasi, prekrižal po profesorjevem načinu noge in roke, si malo popravil „brke“, stisnil in odprl usta in ogovoril svoje tovariše:

„No, jutri imamo na vrtu delo! Delo imamo!“

Popravil si je zopet brke, krčil ustnice v razne leže, nato pa nadaljeval:

„Pridite vsi! Ste razumeli: vsi! In o pravem času! — No, torej —!“

Nato so sledile iste kretnje, iste smešne figure, da se je cel razred glasno smejal. Včasi je tudi kakega tovariša izprašal; tedaj ni bilo smeha konec. Postavil se je k prvi klopi, se nalonil nanjo, oprl roke v boke, razkoračil se na čuden način in pričel citirati profesorjeve navadne fraze in opazke.

Ves drugačen je bil njegov sosed Maslc. Že na zunanje se je bistveno razločeval od prvega. Bil je majhne, čokate postave. Lase je imel ostrižene, glavo precej obilno, skoro popolnoma okroglo in človek bi mislil, da je že služila gotovim namenom. Usta je imel tako široka, da jih ni mogel pri smejanju pokriti z roko. Oči so gledale zvedavo izpod košatih, črnih obrvi. Odlikoval se je v tem, da je imel močan bas in kar je posebno važno: imel je ideal. Ljubil je, ljubil s celo dušo, s celim srcem — a ne tako, da bi skladal verze. V prvih dneh ljubezni je pač poskusil, skrpal res svoje oboževanki „sonet“ in ga pokazal tovarišu Pipku. Ta ga je prebral in se zelo ugodno izrazil o njem. Ali takoj je šel z njim na kateder, se razkoračil in z zaljubljenimi vzdihji in pogledi prebral sonet svojim tovarišem. Sledil je glasen smeh. Avtor soneta je postal rdeč kakor kuhan rak in ni vedel ne kod ne kam. Iz tega mučnega položaja ga je rešil njegov drug Lenuhko. Iztrgal je Pipku list iz roke baš v trenutku, ko se je ta pripravljaj, da bi razložil pomen vsake besede. Pozornost vseh tovarišev se je obrnila na Lenuhka. O tem je trdil hudomušni Pipok, da so ga pri rojstvu z loparjem po glavi udarili, ker je imel zelo kratko. Bil je tudi nekoliko humorista in učenec Pipka. Ako mu je ta dovolil je smel z njim peti „duet“. Začetek dueta je bil navadno dober; sčasoma sta ušla oba s svojim glasom gori pod strop — potem prenehala — takoj pa z močnim glasom in v krasnih disonancah zapela konec. Največje vrednosti pri tem je bilo to, da sta spremljala ta duet z različnimi obrazi. Medtem ko se je prvi smejal na vse grlo, je drugi gledal žalostno, skoro ježno, kakor bi imel pred seboj slabo izpričevalo. Ustnice, oči, nos, ušesa, roke — kratkomalo: vsak del telesa je vršil svojo nalogo. Ustnice so se širile, krčile, oči vrtele, kakor bi bilo telo na mučeniškem kolcu, nosnice so se jima širile kakor stepnemu žrepcu, a uhlji so lepo nedolžno migali. — Prigodilo se je pa, da je ravno tedaj stopil v razred učitelj telovadbe. Spačena obraza sta postala v trenutku silno resna; oba tovariša sta z vso učenostjo gledala na tabli napisani obrestni račun. Ako se ne bi drugi tovariši pri tej premembi zasmejali, bi profesor ne opazil ničesar. Tako se je pa tudi on nasmejal, ker je poznal oba in mignil, da smo mu sledili v telovadnico.

V letniku smo imeli tudi poeta v pravem pomenu besede. Ta ni „sklanfal“ samo enega soneta, kakor Maslc, ampak kar tri preparacije raznih pesmi. Med temi si našel: balade, romance,

gazele, triolette, sonete, glose, elegije in celo epigrame in satire na neznosne profesorje. Imel je lepe, dolge črne kodre, katere je skrbno negoval. Kadar je imel količkaj časa je privlekel iz žepa črn česalnik, potegnil z njim majestetično skozi lase in ga zopet z resnim obrazom vtaknil nazaj. Obraz je imel zagorel, oči velike, simpatične, pod nosom prve poganke, ki jih je redno prikrajševal „na več očesc.“ Ako mu ni bilo kaj po godu, je pogledal grdo izpod čela; tedaj so se ga vsi tovariši bali, le Pipok ne. Ta mu je bil kos! Kadar je on potegnil po njegovih kodrih je bil ogenj v strehi. Poet je zagrabil najbližji predmet, navadno pokrivalce za tintnik, in zamahnil proti Pipku. Ali ta se je vedno spretno umaknil tako, da je zadela poetova roka drugega tovariša, ali pa omahnila po zraku v veliko, veselje vseh navzočih.

Važna oseba v razredu je bil tudi tovariš Filister. Služil je že pred vstopom na učiteljske denar, kajti bil je za sodniškega pisarja. Pustil si je rasti brado, ki mu je izvrstno pristojala. Ako je bil slabe volje je vedno trdil, da je slabo zajuterkoval ali kosil. Imel je v sebi združene vse temperamente; bil je kolerik, flegmatik, melanholik in celo sangvinik. Večkrat so ga morali tovariši opomniti na kravato, ker jo je imel skoro zadaj na tilniku. Kadar je bil vprašan se je celo iz zadnje klopi videlo kako se je revež tresel, dasi je znal lekcije skoro na pamet. Če ga je kak tovariš razjezil, je drl za njim makari v konferenčno sobo. Kadir je „fajfo“, pa tudi „kratke“ in portorike. Pri vseh predmetih je bil prvi, le pri telovadbi se je lomil, kot bi bil v smrtnem boju.

Največji flegmatik je bil Brlogar. Bil je za vse gluh kar se je okoli njega godilo, le Pipkove opazke je rad poslušal. Ako je Pipok opazil, da se mu Brlogar smeje, je smatral to za pohvalo njegove smešnice, kajti ta se je le najbolši zasmel. Med odmori je vedno sedel na svojem prostoru in gledal pred se. Ako je šel iz klopi, je šel počasi; do katedra je hodil skoro pet minut. Celu obleko je imel nekoliko preveliko, kakor bi jo poddedoval po kakem stricu; vse konce pri obleki pa je imel lepo nazaj zavite. Pipok je trdil, da je to zelo moderno in da pride sčasoma še v modo. Na komolcih se je včasih bliskalo, ker je zob časa oglodal blago.

Še enega tovariša naj omenim — imenovanega Iztoče. Pri tem pride vpoštev bolj nežni spol. Bil je lepe zunajnosti; imel je krasne lase, lepe oči, košate obrvi, le usta so bila nekoliko preširoka. Znal je igrati na klavir, igrati tako, da se je poslušalcu kar srce topilo. Najbolje so mu šli valčki a znal je tudi polke, mazurke, sinfonije — iz klavirske šole je igral najtežje vaje na prvi pogled. Igral je na plesih, kjer se je seznanil z neštetimi gospicami. Odkar je imel novo modro obleko, ga je zasledilo oko vsake devovke, a on se ni za to menil. Bil je izkušen v ljubezenskih spletkah in je celo trdil, da je že tri pustil na cedilu.

Imel je nešteto sestankov, prisegal pri vseh zvesto ljubezen do groba, a vse pozabil. Nobeden vzdih devojk ga ni omečil, ostal je trd in neizproslen. —

*

Ostali tovariši ne pridejo toliko v poštev. Seveda je imel vsak kako posebnost, ali te so bile podobne več ali manj že poprej omenjenim. Če opišem kratko ostale tovariše, moram omeniti, da je bilo v razredu nekaj skromnih poetov, nekaj kosmatincev, o katerih bi človek sodil, da so že cesarja doslužili, nekaj virtuofov, solistov, slikarjev in umetnikov raznih vrst. Nekateri so imeli talent, drugi so se s težavo prerivali naprej, za ostal pa ni nihče.

JOSIP KORBAN:

KAKOR VINAR VINARJU.

Tistega tiča, ki hodi uhljat našo strnišco, bi rad dobil v roke, da mu izpulim kako pero“, je rekel oče po večerji.

„Najbrže se vam je le zdelo“, povzame hči Angela besedo, „tudi jaz sem imela okno celo noč odprto, pa nisem slišala ničesar. Veter bil tisti tič, ki je tresel veje na drevesu“.

„I, seveda, ti hočeš vedno vse najbolje vedeti in znati! Če sem pa razločil stopinje! Tako moško je stopal po vrtu, kakor bi bil njegov. Le čakaj mrcina! Da bi prišel hinavec tatinski k meni in mi rekel besedo . . . moj bog, kaj mi je za par jabolk, saj mi niso na srcu zrastle. Ampak, da bi si kar sam pravico delil, kakor veverica z lešniki, tega pa ne trpim. Ne res Lojze, da ga ujamemo“?

„Če le ni peklenšček, prav gotovo“, zagrozi se hlapec, dvaindvajsetleten fant, živahnih črnih oči in črnih kuštravih las „vzel bom cepec in mu jih bom naložil po grbi, da jih bo komaj nesel“.

„To je moška beseda! Vzemi plahto in si naredi gnjezdo na vrtu! Noči so sedaj tople, ne bo ti sile . . . Da bi le prišel tudi nocoj! . . . Lansko leto nam je tat tatinski obral strnišco —“

„Letos je pa že ne bo, kar v zemljo se naj vderem, če —“

„Kaj se boš tako zaklinjal, razhudi se gospodinja. Vjemi ga, če si res tak korenjak, kakršnega se delaš“!

*

Na pragu je obstala Angela . . .

Svojo spalnico je srečno brez najmanjšega šuma ali ropota zapustila, a čez prag se ne upa . . .

Vročo glavo je položila k vežnim vratom in njene bistre oči strme v daljavo . . . V visokih kupih leži na vrtu pokošeno

seno; opojen vonj spremlja tople večerne sapice, ki se igrajo z njenimi kodri.

Zdaj pazdaj prileti svetla kresnica in šine mimo nje kakor iskra . . .

Pri kopici, ne daleč od hiše si je bil napravil Lojze „gnezdo“. Dekle dobro razloči njegovo dolgo postavo. Zgornji del telesa počiva na senu, nogi pa štrlita od njega; v polutemi se ji zdita dolgi in debeli kakor žrd.

Kadar zašumi kopica in se premakne temna postava hlapčeva, zatrepeče ji srce od strahu, kakor bi se ji pretrgalo in neprijeten mraz ji potrese ude.

„Nič ne pomaga, pridobiti si ga moram, sicer je vse izgubljeno“.

Začudila se je skoraj, da ji ta dobra misel ni že preje dihnila v glavo.

„Kdo je?“ oglasi se čvrst glas in Angela je dobro videla, kako je hlapec zavzdignil cepec.

„Lej ga norčka, kaj me ne poznaš!“

„Angela — ti si? Kaj nisi šla spat?“

„Ne morem spati. V sobi je soparno. Prišla sem ti delat družčino, samo ne vem, če ti je prav“.

„Če mi je prav? Angela, ti ne veš.“ — Umolknil je in povsesil glavo.

„No, le izgovori! Česa ne vem?“

„E, nič . . . Čemu bi pravil, saj ni vredno“.

„Moraš, postala sem radovedna!“

„Nočem . . .“

„Če ne poveš, vse lase ti ispulim!“ je rekla in ga zgrabila za lase.

„Saj bom, samo miruj“.

Prijel jo je za roko in polagoma osvobodil lase od njenih prstov. Potem je pa dejal s tihim, tresočim se glasom:

„Ali še veš, ko sem šel lansko leto prvič na nabor, si mi dala lep rudeč nagelj . . .“

„In kaj potem?“

„Ravno z gospodinjske šole iz Ljubljane si se bila vrnila . . . Tako si bila lepa, kakor roža na vrtu . . . Jaz sem hodil po vasi in iskal pušelca, da bi ga bil dal za klobuk . . .“

„In jaz sem ti tudi dala nagelj . . . Res je“.

„In tisti nagelj, Angela, imam še sedaj. Ves stisnjen in posušen je a vendar ga imam še spravljenega . . .“

„Čemu pa, norček“, se je zasmejala Angela.

„Le smej se Angela, a jaz ga bom vendar hranil, dokler bom živ . . . V grob pojde z mano, čuješ, v grob“.

„Pa čemu vendar?“

„E, kaj bom pravil! Saj nimaš srca!“

„Kdo to pravi?“

„Jaz“.

Njeno lice se je zresnilo in tudi njen glas se ji je spremenil.
„Srce je čudna stvar, Lojze“.

Dotaknila se je z glavo njegovega obraza in mu zašeptala komaj slišno na uho:

„Lojze, čeden fant si, jaz te imam rada“.

Hlapec si potegne z rokavom preko oči, kakor bi čutil solze v njih.

„Kaj sem ti storil, Angela, da se tako norčuješ iz mene. — Jaz sem reven, zabit hlapec, a ti . . . ? Kar črez noč me lahko zapodi Košir, tvoj oče, kakor psa od hiše in kaj potem“.

„Nisem lagala, ko sem rekela, da si norček. Škoda, da imaš tako lepe oči! . . . Oh, kakor on“, pristavila je komaj slišno „kakor on“ in se globoko zamislila . . .

V daljavi je nekdo krepko zaukal. Mogočno je letel glas po dolini in se odbijal od bregov.

„Lojze, povej“, dejala je po kratkem molku Angela „ali me imaš res kaj rad?“

„Oh, ko bi ti vedela“, vzliknil je hlapec in je položil desnico krog glave.

„Če je resnica, potem mi pa ne boš odrekel neke prošnje“.

„Jaz . . . tebi prošnjo . . . odrekel?“

Planil je po konci in se vspel kakor velikan pred njo.

„Povej, duša, kaj naj storim!“

„Saj poznaš gospoda Filipa, novega grajščinskega gozdarja . . . Ta pride nocoj pod moje okno in mi prinese planinskih rož: planik in cvetja . . . Sinoči mi je obljubil . . . Glej torej, da ga ne zamenjaš s kom drugim! . . . Razumel? . . . “

*

Ko je posijalo jesensko solnce skozi rože na oknu v njeno sobo in so svetli žarki zatrepetali na njenem cvetočem obrazu, vstala je še-le s postelje in se začela oblačiti . . .

Na stolu tik postelje je ležalo tisto pismo, strgano in zmečkan v tisoč koščkov.

„Igrala si se z mojim srcem . . . “

„Čudna reč to“, je pomislila Angela in nabrala je obraz v resne gube. „Stvar postaja z vsakim dnevom resnejša“.

Po noči je bil prišel k oknu. „Angela, samo nekaj besed bi rad spregovoril! . . . Pridi k oknu . . . Angela, čuješ, samo nekaj besed“.

Slišala je dobro njegov glas, a ni se oglasila . . . In potem je padlo nekaj na tla, na lahko, komaj slišno. Takoj je uganila, da je pismo . . . Ko je prebrala tiste okorne črke, se je razjezila in njeni drobni prsti so neusmiljeno raztrgali list, ki je bil pisan bogve s kakim trudom. Tista roka, ki je popisala beli list, pač ni bila vajena sukati peresa!

Počasi se napravi in gre iz sobe . . .

Bilo je, lepo jesensko jutro. Nad dolino je še ležalo gosto megljeno morje. Koširjev kal se je pa vzdigoval iz njega, kakor lep otok, ves obsijan z žarki nebeške luči . . .

Rumeno listje je glasno šumelo pod njenimi nogami, ko je stopala čez vrt.

Tam, na koncu vrta je stal Lojze, naslonjen na starikav oreh in zrl srepo pred se.

„Imej pamet, fant!“

Vzdignil je počasi glavo in se žalostno nasmehnil.

„Nimam dosti pameti in še te ne znam rabiti . . . Čemu vse to . . . ? Tako sem bil zdrav in vesel prej in kakšen sem sedaj?“

Zasmilil se ji je skoraj, ko je ugledala njegov upadli obraz.

„Saj te imam rada. Vem, da si pošten in priden fant.“

„To je resnica, dekle! Sreča zanj, da sem tak. Kolikokrat sem že bil vzdignil cepec, da bi ga udaril, ko se je v temi plazil k tvojemu oknu, a nekaj mi je vselej ustavilo roko. Mogoče je boljše, da nisem.“

Opoludne pri kosilu je bil oče Primož nenavadno resen in molčeč.

Prvi je odložil žlico in šel v stransko sobo. Črez nekaj trenutkov se vrne in pomigne hčeri.

„Lepe reči moram slišati od tujih ljudi. Tako delaš za mojim hrbtom! Ali sem te zato dal v gospodinjsko šolo . . . ? Če ima gozdar resne namene, zakaj ne hodi po dnevi?! Tega pa kratko malo ne trpim, da bi voglaril ponoči okrog moje hiše.“

Angeli je zažarel obraz od veselja.

„Torej mi ga ne branite?“

„Kaj bi branil? Filip ni ravno napačen človek. Pri lesni kupčiji mi je še precej naklonjen. Samo to mu povej, naj ne lazi po noči. Noč ima svojo moč.“

Drugi dan po kosilu je oblekel Lojze praznično suknjo in vzel iz svoje skrinje nekaj kronic, ki jih je bil branil za posebne namene in prilike.

V kuhinji je sedela pred ognjiščem Angela rudečih lic in držala v roki zaklano racko, še na pol oskubljeno, ko se je prikazal na pragu.

„Zdaj si pa srečna, Angela, ko imaš ženina v hiši.“

„Seveda sem, pa še kako!“

„Glej, dekle, tvoja sreča je za me nesreča.“

„Norček, ne bodi no siten.“

„In ti si mi včasih pravila, da me imaš rada. Kakor s to-le racko, ki jo imaš sedaj v roki in katera naj ne obleži tvojemu ženinu v želodcu, ravno tako si se igrala z mano, hinavka.“

„Lojze, Lojze, kako pa govoriš danes! Saj te imam rada.“ Vzdignila je glavo in mu poredno namežiknila. „Ko si mu pa tako podoben, kakor vinar vinarju!“

Hlapec Lojze je tisto noč prekrokal doli v vaški gostilni. Vsi so se čudili, da je fant tako pil, kar sicer ni bila njegova navada.

„Ohcet bo pri nas, ohcet. Ali že veste, da je bil danes grajščinski gozdar pri Koširju zaradi Angele“, je povedal zbranim pivcem, ki so tisto noč vendar enkrat pili na njegov račun.

„Kaj praviš?! Filip se ženi?“

V družbi je bil tudi črevljar Šimonov Nace.

Ta je pogledal Lojzetu v oči, potem je pa dejal: „Slišite prijatelji, ali ni ta-le Lojze podoben gozdarju?“

„Kakor vinar vinarju“, je zavpil v tistem trenutku Lojze in mu je priložil tako krepko zaušnico, da je videl tristo repatih zvezd.

Še danes ne ve Šimonov Nace, če se prav dela neznansko brihtnega in učenega, ki hoče vse najboljše vedeti in znati, zakaj je dobil tisto zaušnico, Lojze mu pa tudi noče povedati, saj se ne izplača pripovedovati, reči, ki so se godile v „letih nerodnih“, ko je imel človek še mlado srce, a tudi mlado – pamet, takemu neznatnemu človeku, kakor je Šimonov Nace . . .

CVETKO GOLAR:

MAJ.

Smehlja se v solncu mladi maj,
seničji spev se spet glasi,
kot nekdanj sniva cvetni gaj,
a kje je sreča zlatih dni?

Cvetela nama je pomlad,
žarelo tisoč sladkih nad.

Tam zunaj se jesen solzi,
kje, ljubica si ti, kje si?
V rokah mi vene rdeči cvet,
obraz pa moj kot sneg je bled.

PAVLA.

Pavla je bilo ime najzaljšemu dekletu na vasi.

Bogatih kmetskih staršev hči je hodila v šolo v Novo Mešto in Kočevje, na to se zabavala po mestih pri sorodnikih stricah, tetah, sestrah in svakih ter delala povsod zmešnjave med mladimi ljudmi. Ko se je vrnila domov na Šice, je pomazala materi pri gospodinstvu, stregla gostom — v hiši je bila gostilna — inse norčevala iz snubcev, ki se jih ni nikoli manjkalo.

Lani koncem pomladi, ko je oživila poljana, se je zgodilo, da se je za nekaj tednov vrnil iz Amerike Povšetov Matijče, da si zopet nekoliko ogleda rodni krov in uteši svoje domotožje. Videl je Pavlo, ki je bila ob njegovem odhodu še nezrela punčara, in se zaljubil vannjo. Začel je zahajati v gostilno radi Pavle, se šalil z njo, ji namigaval, mežikal, ali prave besede le ni spravil iz sebe. Bil je preneroden in hodil je kakor mačka okoli vrele kaše.

V tistem času sem se po daljšem odmoru zopet enkrat oglasil jaz tam gori. Bila sva s Pavlo dobra znanca, rekel bi skoro, prijatelja; in ker sem ravno tiste dni čul o Matijčevem slepomišenju, sem skusil prizvedeti, kaj misli Pavla o njem.

Dospel sem proti večeru v vas in gori prenočeval.

Zvečer, ko so se drugi pivci že razšli po svojih domovih, sva ostala s Pavlo sama v gostilniški sobi. In tedaj sem začel pogovor.

„Kako pa kaj z onim, Pavla, s Povšetovim? Ali bo kaj kmalu svatba?“ sem jo vprašal pol resno pol nagajivo in ji zrl v obraz.

Niti najmanj ni zarudela; tudi v zadrego je nisem spravil. Prešerno se je nasmejala in odvrnila:

„S tistim, haha! Kaj ste tudi vi vrjeli? Ali me samo dražite?“

„Kaj bi vas dražil? Čul sem nekaj in on tudi ni napačen fant! Dober je, priden delavec je, pošteno krščansko živi in ima nekaj drobiža na strani!“

„Vse res, vse prav lepo!“ mi je odgovorila še bolj v smehu. In v govorniški pozi je resno ponovila:

„Dober je, priden je, živi pošteno krščansko in ima nekaj, pravijo celo, da precej drobiža na strani! To se sliši in bere prav lepo? Ali povejte mi vendar“, njen glas je bil tu skoro proseč. „Kaj naj počnem jaz s kmetiskim človekom?“

Pričakoval sem skoro tak odgovor; Matijec se je, dasi nekoliko bolj izobražen kakor drugi kmetji, vendarle nosil čisto po kmetско. Zato se tudi nisem preveč začudil tem besedam; Pavla je bila zanj res pregosposka in sam itak nisem nikdar dosti verjel v možnost te zveze. Toda značilen je bil odgovor vseeno; in prav zato sem hotel dekle še nekoliko podražiti.

„Hm, kaj mari ne boste vi prevzeli gospodarstva doma?“

„Kakopa! Kdo pa naj prevzame drug? Mari sestra Lina, ki se ne razume čisto nič? In brata itak nimam nobenega!“

„No torej! In Matijče se tako dobro razume na gospodarstvo! Trdna opora bi vam bil, čeprav je kmetski človek. Ali ne vidite, da sta vidva kakor ustvarjena drug za drugega? Imejte pamet in vzemite ga! Prepričan sem, da se ne boste kesali svoj živ dan in tista malenkostna raglika se bo tudi že ublažila, neli?“

Pravijo, da lepa beseda lepo mesto najde; moje ga niso; vsa moja gostobesednost ni Matijčetu pridobila niti najmanjše pozicije.

„Lepo pa znate pregovarjati“, je bil odgovor; „kaj vas je Povše naprosil, da se zanj postavite? Ali mene vseeno ne bo dobil! Jaz bi z njim ne znala občevati, on me ne bi mogel rabiti in drug drugemu bi bila v nadlego; pri hiši pa bi šlo vse narobe“.

„To je pa res zelo žalostno in skoro bi si obrisal solzo!“ sem vzdihnil z dostojanstvenim glasom, „pa on, ali kaj upa? Ali se je že oglasil?“

„Pravzaprav še ne! Veste, on zelo cinca. Pri meni se še ni upal izgovoriti odločilne besede; toda v družbi med tovariši je tu pri nas že večkrat dejal tako, da sem ga lahko čula: „Sedaj grem zopet nazaj v Ameriko, da pospravim tam svoje reči, potem pa se vrnem za vedno v domovino in se bom najprej na Šicah oženil! Ta saj nebo kruha iz te moke! Nevem, da je tako neumen! Haha, jaz sem pa že toliko prebrisana, da ga znam vleči! Dokler hodi k nam in daje za vino, ga imam zelo rada in mu prav rada privoščim prijazno besedo! Tisto pa tisto!“

Te besede že niso bile več čisto ženske; egoizem je zvenel iz njih in kazal energično in odločno dekle.

„To je pa lepo! Znate pa znate!“ sem se oglasil z nekako porogljivim glasom.

„Kaj bi ne znala, ko se pa ta komedija tako pogosto ponavlja! Moji snubci puste nekaj v naši gostilni!“

*

Ni pretekel mesec, ko sem zvedel, da se je Pavla zaročila z nekim gozdarskim uradnikom. Takoj prvi prosti dan sem zavil zopet na Šice.

„Kako je kaj, Pavla? Gratuliram vam iz dna svojega srca! Samo oprostiti morate, da nisem prišel v salonski suknji! Torej zdaj bo vendar enkrat resno?“

In zopet mi je zado na uho njen prešerni smeh.

„Haha, vesno pa je seveda! Mati so ravno včeraj pisali teti v mesto, da se je večna nevesta zopet zaročila: Seveda, v tretje gre rado! Če sem bila že dvakrat zaročena, zakaj bi ne bila še tretjič? Ljudje zaradimene lahko verujejo, da je resno, jaz vem, da ne bo nič! Tak pustež je on, joj, če bi ga vi po-

znali! In njega naj vzamen jaz, poosebljeno veselje? Še v sanjah mi na pada v glavo!"

"Ali čemu ste pa potem dali besedo?"

"Besedo besedo! Besede so po ceni in malo zabave mora vendar biti. Kam pa bi prišli sicer v tem dolgočasnem kraju?"

In na to mi je začela pripovedovati, kako dolgočasen mož da je njen ženin, kako pusta pisma piše, da je znal oni prvi vse bolje to, da sem bil naposled trdno preverjen, da je Pavla tudi topot samo zaročenka.

*

Pa naj trdi kdo, da ženska ni vrag!

Od dne do dne sem pričakoval, kdaj se razdere Pavlina zaroka, saj sem bil trdno prepričan, da Pavla tega pusteža itd. vendar ne bo vzela.

A kaj se zgodi? Letošnji predpust se je Pavla omožila in sicer z „dolgočasnim“ gozdarskim uradnikom; in baje se razumeta.

O VARČNOSTI IN ŠTEDLJIVOSTI.

Dandanes ni gospodinji ničesar potrebnejše od štedljivosti. Toliko kakor pridnost je vredna varčnost in večkrat še več. Zastonj delaš, kakor črna živina, če ne znaš varčevati. Če gospodinja ni varčna, je prav slaba podpora hiši in možu. Varčna gospodinja pazi in čuva vse premoženje množi ga in ne troši nikdar brez potrebe in preveč. Vedno se trudi, da uporabi najmanjšo in najneznatnejšo stvar in pazi, da nič ne propade in se ne izgubi zastonj. Varčna gospodinja ne kupuje nepotrebnih stvari in če je tudi vsega v hiši, vselej gleda na to, da se jemlje vsega le toliko, kolikor je ravno potrebno, kajti največja vreča se izprazni najgloblji vodnjak ima dno. Varčevati treba ne samo z denarjem nego tudi z obleko, s pohištvom, s posodjem, z vsako stvarco in posebno tudi s časom. Amerikanci ne pravijo zastonj, da je čas denar.

Dobra gospodinja se boji dolga bolj, ko vsega hudega. Hudo je, če je skrb v hiši a kjer so dolgovi je še hujše in skrbi rastejo čez noč, kakor povodenj. Zakaj je treba o pravem času varčevati in štediti, zakaj nihče ne ve, kaj ga čaka jutri, ne ve, če je danes zdrav, če bo se čez teden in če je v mladosti bogat, da v starosti ne bo siromak. Varčnost ne treba biti skopost in posebno gospodinja naj se drži lepe, zlate sredne steze: ne zapravljaj, pa tudi skopari ne! Eno je hudo, drugo je sramota. Dobra pamet najde pravo mero povsod.

Pri premijeri.

Pesnik: „Gospod ravnatelj, zdi se mi, da slišim iz gledišča neprenehoma nekako govorjenje?“

Ravnatelj: „To nič ni, ne brigajte se za to, to govorijo ljudje le v spanju.“

Za kulisami.

Ravnatelj k režiserju: „Torej, sedaj pride strel.“

Režiser: „O vraga, pozabil sem nabiti!“

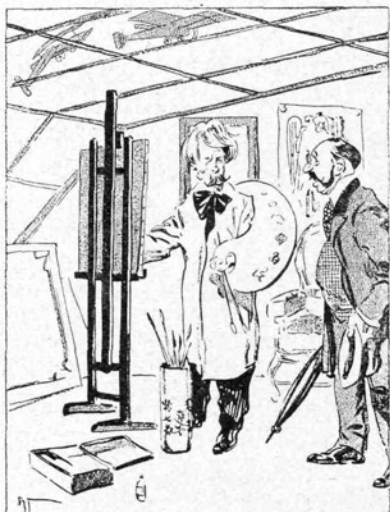
Ravnatelj: „Nič hudega! Udarite tamle enega štatista pošteno po glavi, pa bo dobro.“

Nagovor.

„Cenjena gospodična, sicer ne dežuje in če bi, bi Vam ponudil z največjim veseljem dežnik, če bi ga sam sploh imel. Pa upam, da to nič ne de.“

Čez 20 let.

Agent slikarju v atelijeju: „Nočete se mogoče zavarovati proti poškodbam aeroplanov.“

Slikar: „Hvala lepa! Jaz ne letam.“

Agent: „To vem, pa vsak trenutek Vam kakšen lahko pade na glavo.“

UGANKE

14. Homonim.

Ivica Ukmar, Postojna.

Prijatelj ————! In oglej
si svetovno znano ————!

15. Besedni rebus.

Eduardovič iz Polzele.

dni 100 pi 1 + Pa De mi
r 100 zo

16. Zemljepisna uganka.

Ivo Kok, Tupaliče.

Zlog prvi slovensko pove ti vas,
drugi živine je vsake okras,
tretji večerni razsvitla nam čas —
vasice dolenske vse skup je obraz.

17. Številna uganka.

123 daj mi hitro 456
kliče hči
da dobra bo 123456

Rešitve ugank v 4. številu.

12. Iz malega raste veliko! 13. Smrtno uro.

LISTNICA UREDNIŠTVA

Naročila, reklamacije, pritožbe, rešitve ugank i. t. d. naj se pošiljajo na-
ravnost na Vydrovo tovarno hranil v Pragi VIII., rokopisi pa na Zofko Kveder-
Jelovšek v Zagrebu, Ilica 20.

Asinski. „Izgubljeni sin“ je bil stoinstokrat v vseh mogočih variija-
cijah opisan tudi že od slovenskih pisateljev. Takih pogrehtih riht ne morem
sprejeti. Tudi pesem je popolnoma diletantska. **Repnik.** Po mojem mnenju
je Vaša črtica tudi še iz drugih vzrokov zelo slabotna in nesposobna za
tiskarsko črnilo, — ne le zaradi „pomanjkanja časa“, kakor se izgovar-
jate Vi. Ste pač še precej naivni! Vaš študent, srednješolec, ima ljubico,
njen oče ga vrže na cesto in fant gre na višoke šole študirat. Čez štiri
leta se vrne, kakor sodnik in mesec na to je poroka. — Vsa čast, to je
naravnost epohalna karijera! Ta Vaš „sodnik“ je unicum cele srednje
Evrope! — A Vi ste za pisatelja vsekakor še preveč optimistični ... **Mi-
roslava.** Oh, gospodična, samo dva pravilna stiha v celi pesmi in pa to-
lika konzervativnost, pripovedovati „o luni, ki plava“ in „vasici, ki spava!“
Ne, to ni poetično. **Kandijot.** Ni za rabo. **Mimi.** Skromnost je lepa čednost
in Vam jo priporočam kar najtoplejše. **Radoš.** Tuje misli, tuja čustva. **Ra-
kovčan.** Črtica sprejeta, — pesmi v koš. **Avguštin.** Škoda časa! **Zvonimira.**
Skušajte napisati prav kaj priprosteja brez vseh fraz!

Vsebina: FRANJO NEUBAUER: Pomladna pesem. — JANKO JANKOVIČ: Za-
plotnik in njegova žena. — ELVIRA DOLINAR: Punčke. — ANDREJ KARKAVICAS: Moč
morja. — MILAN PUGELJ: Pridejo dnevi. — TONE RAKOVČAN: Moji tovariši. — JOSIP
KORBAN: Kakor vinar vinarju. — CVETKO GOLAR: Maj. — P. Z. TOPLIŠKI: Pavla. —
O varčnosti in štedljivosti. — Smešnice. — Uganke.

Izdajatelj in za uredništvo odgovoren: F. Vydra v Pragi VIII.
Tisk firme Zdeněk Binko v Pragi II., Vodičkova 22.

ZA GOSPODARJE IN GOSPODINJE

Gojenje puranov je zelo hvaležno ali tudi jako težavno⁷ delo. Kjer je kakšen star človek pri hiši, ki ima dovolj časa in potrpežljivosti, naj začne gojiti purane, trud se mu bo prav lepo izplačal.

Puri se nasadi 16–18 jajec, samo prva sivkasta ali rdečkasta jajca so dobra za nasad, bela naj se pojedó. Pura mora sedeti v zaprtem, mirnem, toplem in zračnem prostoru. Dokler sedi jo je treba hraniti s krepko hrano, dajati ji dovolj sveže vode in paziti, da je gnezdo vedno čisto. Puriči se hranijo s trdo skuhanimi, drobno sekljanimi jajci, z mehkim sirom pomešanim z drobtinami in moko a pozneje, ko malo odrastejo se jim daje kuhan krompir, korenje in žganci. Med jajca naj se pomeša mladih kopriv in pelina. Štiri mesece stare purice še le jedó vse od kraja. Mlade purice so jako občutljive. Posebno prvih šest tednov se morajo hraniti dobro in skrbno. Piča se jim mora dajati spočetka na platnenih ali suknenih cunjah, ker imajo premehke kljuné, da bi kljuvali iz sklede. Na roso jih nikar ne puščaj. V jeseni in po zimi je najboljši čas za pitanje a pred Veliko nočjo se prodajajo in koljejo.

*

Štedljiva gospodinja si milo (žajfo) lahko sama skuha. Posebno, če se preišči doma zakoljejo se vedno najde ocvirkov, kožic, kakšne žoltave masti in loja. Vse to se porabi za milo. Kuha se tako, da se na 10 litrov kapnice ali sploh mehke vode vzame 7 kg masti, $2\frac{3}{4}$ kg sode, $2\frac{1}{2}$ kg pogašenega vapna in $\frac{1}{3}$ kg soli. Kotel ali lonec mora biti precej velik, tako da je vsega le do polovice, drugače rado prekipi. Kuhati je treba tri ure in pol ter mešati in paziti, da ne gre čez. Potem se pusti stati eno uro in izlije v staro škrinjo ali kištro, ki se je pregrnila prej z rjuho. Kadar se milo strdne, se zaboj prevrne in milo zreže na primerne kose. Čim starejša je milo tem bolje je.

*

V nekterih krajih je pri nas lepa navada, da gospodinja ali gospodar pred vsakimi prazniki, navadno pred Božičem ali Velikonočjo pobeli celo hišo znotraj in zunaj. Res da je precej dela s tem, ali za zdravje je to zelo koristno, ker vapno uničuje vse klice raznih boleznij. Naravnost potrebno je to, če je bolnik v hiši. Ko ozdravi, naj se soba, kjer je ležal posebno dobro očisti. Tudi po mrliču je treba storiti tako. Vse pohištvo je treba znositi ven, oprati in prevetrati. Blazine naj leže na solncu kolikor najdlje mogoče, slama iz postelj pa naj se sežge. Stene je treba pobeliti, pod z lugom oribati. Boljše je malo truda, kakor da trpe drugi zdravi domači na zdravju in tudi začno hirati in bolehati. Posebno jetika je taka bolezen, ki se na tihem vseli in

uniči sčasoma celo družino: očeta, mater, otroke — počasi ali vztrajno. Z malo truda, z malo večjo snago bi se lahko ognili mnogi ljudje boleznim in nesreči.

*

Pri nas se alkoholizem žalibog čedalje bolj širi. Ljudstvo telesno in gmotno propada in razni zločini se od leta do leta bolj množijo. V nekaterih krajih so ljudje tako neumni — človek bi rekel brezvestni, — da že majhne otroke zalivajo z vinom in celo žganjem. Nek zdravnik je objavil v enem znanstvenem časopisu, da je v njegovem kraju na Kranjskem vseobča navada, dajati že nežnim dojenčkom vina v naravnost prese-
nujoči količini. Tako je vlivala neka „skrbna“ mati v svojega bolnega, osemmesečnega otroka, dojenčka, delj časa po dnevi pol litra in po noči pol litra vina in se pred zdravnikom še pohvalila, češ da bi bilo revše že zdavnaj umrlo, če ne bi ona tako požrtvovalno kupovala vsak dan litro vina za svojega malčeka! To je že naravnost zločinska in kaznjiva nevednost in zatelebanost! — Potem se pa take matere čudijo, kako to, da jih še golobradi otroci poznejše v pijanosti pretepajo, čudijo se, da so sinovi suroveži in da že pred dvajsetimi leti posedajo po jetnišnicah zaradi pobojev in pretepov! — Očetom je žal kupiti otroku poštene čevlje, da bi moglo v šolo, ni pa mu žal žganja in vina za kratkosrajčnike in paglavce, ki se še vsekniti sami ne znajo. Nasprotno še dobro se mu zdi, če sta fantič in punčka malo pijana in hvali se pred sosedi, kako dobro ga zna njegov „pocukniti.“ Še sluti ne, kakšen bič plete sebi in svojemu otroku za bodočnost!

V Nemčiji je dokazano, da pogine vsako leto čez 50.000 ljudij vsled nasledkov nezmerne pitja alkoholčnih pijač. — Od 100 kazencev, zaprtih zaradi uboja, je 53 pijancev, od 100, ki so kaznovani zaradi posilstva in podobnih zločinov je 55 pijancev, od 100 požigalcev je pijancev 57, od 100 potepuhov je 70 pijači podvrženih, od 100, ki so obsojeni zaradi telesnih poškodb je 90, ki so vsled pijanosti podivjali in se pregrešili zoper postave.

Tako bodočnost pripravljate stariši lastnim otrokom, če jim dajete piti vino, pivo ali žganje, likerje, rum, sploh kakoršnokoli alkoholčno pijačo.

*

Mokre noge so zdravju zelo škodljive, zato je treba skrbeti posebno za otroke, da imajo vedno dobre in cele čevlje. Marsiktere bolezni se ubrani dete z dobrimi podplati. O slabem vremenu naj si vsak, takoj ko pride domov, preobleče nogavice, boljše je imeti malo več dela s pranjem in sušenjem nogavic, kakor pa kašelj, trganje, nahod in druge take nadloge.

*

Deset dobrih svetov za vzgojo:

1. Otrdni otroka telesno in duševno.

2. Varuj otroka pred lenarjenjem in praznim sanjarjenjem in ga uči spoštovati delo.

3. Dajaj otroku opravljati razne majhne usluge, vzgajaj njegovo pripravnost in daj mu priložnost, da se z lastnimi skušnjami priuči potrebnih stvari.

4. Vzbuja v otroku smisel za dolžnost in lastno trdno prepričanje.

5. Ne straši otroka, ne grozi se mu z duhovi in takimi ne-spametnostmi, ne zahtevaj slepe vdanosti, ne pusti nikomur plašiti ga, naprotno, vzpodbujaj ga k pogumu in srčnosti.

6. Uči otroka ceniti zahteve življenja, čas in denar.

7. Vadi ga v samozatajevanju in samozavesti.

8. Uči otroka družabni vpljudnosti, da ne bo plašno in se ne bo balo ljudi in družbe.

9. Ne brani otroku v občevanju z modrimi ljudmi in dobrimi prijatelji, nasprotno, če jih nima, daj mu priložnost, da se povešeli in razvedri v družbi, primerni njegovi starosti in čudi.

10. Ne ukazuj vedno, ne bodi tiran. Ne zahtevaj od otroka slepe pokorščine. Privošči mu svobodo, čeprav imaš vajete vedno v rokah in otroka neopaženo in brez vednega prigovarjanja, vodiš po pravi poti.

Vydrovi šumeči bonboni.

Šumeče bonbone rabimo za pripravljane limonad in sicer sledečih vrst: malinove, citronove, gozdnega mojstra in jagodove. Je najcenejša osvežujoča pijača, ki se po svoji kemični sestavi blagodejno upliva na prebavljalne organe. Šumeči bonbon se vrže v primerno množino vode studenčnice, kjer se z močnim šumenjem (odtod ime), razkroji in da tako prijetno pijačo.

Imamo tri vrste:

„Ambo“, v papirnem ovoju, škatlja s 50 kosi stane 2 K.

„S sidrom“, prešani in zaviti v stanijolu, škatlja s 50 kosi 2 K.

„Bene“ je manj šumeča vrsta, nakisla, okus po ribezu in jabolkah, škatlja s 50 kosi stane 2 K.

Iz navedenih vrst pripravljena limonada je izvrstna pijača v poletnem času. Z njo veliko lažje ugasimo žejo

kakor s pivom, po katerega zaužitju se čutimo le zmučene. Poslužite se jih v vsaki domačiji, na polju, raznih izletih in planinskih turah ter tudi v tovarnah. — Poskusite!

P. T.

Čeněk Bureš, Keteň 25. p. Jičínoves pri Jičínu. S pošiljateljico Vaših šumečih bonbonov sem zelo zadovoljen ter upam, da se bodo naročila v najkrajšem času pomnožila, ker se priznanja o Vaših bonbonih vedno večjajo.

Josip Čeporan, strojevodja pri c. kr. drž. žel. Donice št. 14. Z Vašimi šumečimi bonboni sem popolnoma zadovoljen in prosim za zopetno pošiljatev . . .

Vaclav Dolejší, učitelj, Kotouň, p. Vaselec. Z zadnjim naročilom „Ambo“ in šumečih bonbonov „s tidrom“ sem zelo zadovoljen. V vročih dnevih so izvrstna pijača.

R. Fiala, kmetovalec, Vohřeledy, Spálené Poříčí. Vaši šumeči bonboni so v soparnih dnevih zelo prijetna in okrepcujoča pijača. Z njimi sem prav zadovoljen.

Ot. Horák, strok. učitelj, Bohdaneč. Poslani šumeči bonboni so me popolnoma zadovoljili, ker so zelo prijetnega okusa. Za abstinence, k katerim se tudi jaz prištevam, so zelo pripravi in ravno tako tudi za otroke.

Josip Koš, Konětopy. Z Vašimi bonboni sem popolnoma zadovoljen, ker iz njih pripravljena pijača je izvrstna in okrepcujoča.

Anton Morávek, šolski vodja, Knížnice p. Libuň. Pošiljatev Vaših bonbonov smo sprejeli ter z njimi, kakor lani, pridno ugasujemo žejo. Ugajajo nam vsem, starim in mladim. Zlasti v sedanjem gorkem času so učinki zelo osvežujoči. Po zaužitju šumečih bonbonov se človek ne poti, kakor bi se napil vode, o pivu niti ne govorim.

„Ali je mogoče, da ima človek tako moč? Dovolte prosim, koliko ste star?“

„Devedeset! Pa ne čudite se. V svojih otročjih letih so me hranili z Vydrovo otroško moko, kot deček sem užival Vydrovo kavo, kot mož sem pil mesto piva Julep in tako dalje. Vydrovčan!...“

„Dovolj, dovolj, ne čudim se več.“

Jaz Diogenes dvajsetega stoletja iščem zaman človeka, kateremu ne bi ugajal Vydrov „Julep“! To so v resnici izvrstni sadni sok, moderne pijače za abstinence. Koristijo telesu in ne škodujejo duši. So primeroma cenejši kot pivo, posebno z ozirom na kakovost. Poskusite izvrstni jabolčni Julep. Naročite si za poskušnjo tudi druge vrste.

Borovničevega Julepa imamo le malo. Je izvrsten brez primešanja vode, tak je kot vino. Ima aromatičen duh po borovnicah.

Grozdnega imamo tudi le malo v zalogi. Nismo ga ponujali, ker je precej drag. Bila je to le poskušnja, radi slabe letine grozdja, nismo mogli ta izdelek tako razširiti. Je izvrstnega okusa, kakor pravo vino.

Julep pošiljamo popolnoma zase in le po železnici 10, 20 ali 50 steklenic. Zadnjo množino pošljemo frankirano na končno žel. postajo naročnika. Zaboje zaračunamo, sprejmemo jih pa za isto ceno nazaj, prazne steklenice po 10 vin.

Julep je zelo poceni pijača. Presodite in uvideli boste, da ni le za „veliko „gospodo“. Če ga zavedete v domačijo, si veliko prihranite pri pivu in vinu, zlasti pa na svojem zdravju. Naročite si za poskušnjo 10 steklenic jabolčnega Julepa za 4 K!

Spoznali boste te prednosti, o katerih tu govorimo s polnim prepričanjem. —

Čast komur čast.

B: Ob vsakem času: naj bo sneg,
naj ti po gričih raste trava,
naj srenj al cvetje krije breg:
najboljša Vydrina je kava.

Tih in čmeren je otrok,
čmeri često se in joka:
manjka mu otroška moka.
Vi ste sami temu vzrok.

Naj bo ratar al vlastelin,
naj nosi krilo ali hlače,
nikdo ne brani se pogače.
Kadar oslaja jo buhtin.

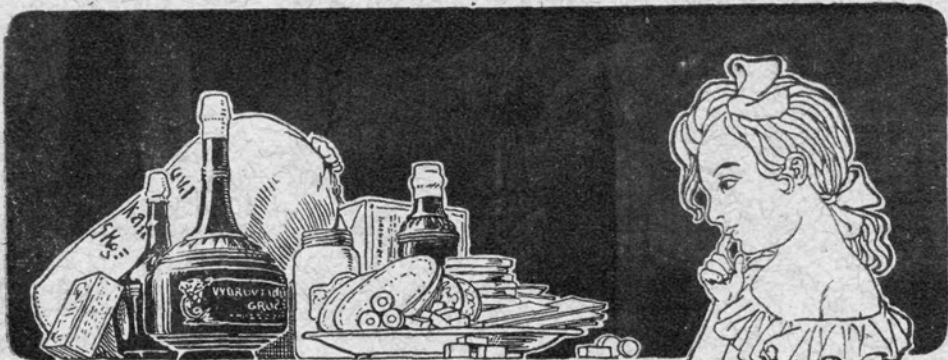
Vsakdo: Kmet in bogatin
rad kaj sladkega zavžije:
Slajše od sladčic pa ni je
kakor oblat je Destin.

Sneg pokriva dol in log,
ostro snežna burja brije:
vsakdo rad doma se skrije
in pije malinov grog.

Šte
Vrsta blaga
Cena
K h
Skupaj
K h

Vrsta blaga	Cena K h	Skupaj K h
„Vydrovke“ žitne kave	4 50	
Otroške moke	2 40	
Steklenico za 1 kg otroške moke	— 80	
Juhnih konzerv, mešanih v posameznih porcijah	1 50	
Juhnih konzerv: gobove, gra- hove, lečne, rezančne in rižove à 1/4 skatija	1 50	
Juhnega pridata 1/4 kg steklen.	1 60	
Oblatov maslenih škt. 25 kosov	2 —	
„Destin“ „40“	2 —	
„Dessert“ „50“	3 —	
Šumečih bonbonov „Ambo“ škt. 50 kosov	2 —	
„s sidrom“ škt. 50 kosov	2 —	
„Bene“, 25 kmd.	1 —	
Buhtina, steklenica 1/4 kg	1 —	
Malinovega groga, steklenica	2 —	
Gorčice franc. (mlete 1/4 kg stekl.	— 80	
„kremž. (zrnate) „	— 80	
„Julepa“ jabolčnega 1/4 l stekl.	— 40	
„ borovničevega, stekl.	— 60	
Skupaj ...		

„Vydrovke“ pošiljamo popolnoma posebej in vedno franko.
Ostale izdelke pošiljamo franko le, ako presega račun K 6

Cenik:

Vydrova žitna kava poslana posebej v platnenih vrečkah poštnine prosta 5 kg.	K 4:50
Otroška moka v zavitkih 1 kg.	2:40
Juhine konzerve (grahova, goba, lečna, riževa in rezančena) v škatlji s 25 porcijami	1:50
Juhini prídadek, stekl. 1/4 kg.	1:60
Šumeči bonboni „Ambo“ in tudi s „sidrom“ zavitek 50 kmd.	2:—
Sadni bonbon „Bene“, 25 kmd.	1:—
Malinovi grog	2:—
Oblati „Desert delikat“ zavitek s 50 komadi	3:—
Oblati „Destin“ zavitek s 40 kmd.	2:—
Masleni oblati zavitek s 25 kmd.	2:—
„Buhtin“ v 1/4 kilogr. stekleničah.	1:—
Gorčica po franc. in kremžkem načinu po 1/4 kg. po	—80
„Julep“, obširnejše na platnicah!	
Vydrova tovarna hranil, Praga VIII.	

Ta list se ne
more pošiljati
kot tiskovina.
Blagovolite
prilepiti vedno
znamko za

5 vinarjev.

Naročnik: _____
 Ime: _____
 Priezvisko: _____
 Mesto: _____
 Pošta: _____
 Železniška postaja: _____
 Datum: _____
 Podpis: _____

Vydrova tovarna hranil

Praga VIII.